

SABIEDRĪBAS VIRZĪTAS VIETĒJĀS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA

Ludzas novada Ludzas, Kārsavas, Zilupes pilsētām, Blontu, Briģu, Ciblas, Cirmas, Goliševas, Isnaudas, Istras, Lauderu, Līdumnieku, Malnavas, Mežvidu, Mērdzenes, Nirzas, Ņukšu, Pasienes, Pildas, Pureņu, Pušmucovas, Rundēnu, Salnavas, Zaļesjes un Zvirgzdenes pagastiem

2023.-2027.gadam.

Saturs

Kopsavilkums	4
Saskaņotība ar vietējās rīcības grupas darbības teritorijā esošo pašvaldību programmām un sasaiste ar citiem vietējā, reģionālā un nacionālā mēroga attīstības plānošanas dokumentiem	5
1. Esošās situācijas izvērtējums	7
1.1. Darbības teritorija	7
1.1.1. Vispārējs ģeogrāfisks apraksts	7
1.1.2. Sociālekonomisks apskats	8
1.1.3. Vietējās rīcības grupas darbības teritorijas pamatojums	14
1.2. Partnerības principa nodrošināšana	15
1.3. Teritorijas stipro un vājo pušu, iespēju un draudu izvērtējums	15
1.4. Teritorijas attīstības vajadzību identificēšana un potenciāla analīze	21
1.5. Starpteritoriālās, starpvalstu un VRG darbības teritorijā sadarbības vajadzību novērtējums	22
2. Stratēģiskā daļa	23
2.1. Stratēģijas vīzija, mērķi un rīcības	23
2.2. Sasniedzamie rezultāti	26
2.3. Inovatīvo risinājumu identificēšana	28
3. Rīcības plāns	30
3.1. Rīcības plāns 2023.–2027. gadam Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna 2023.-2027.gadam Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai intervencē "Darbību īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana" (turpmāk – KLP SP intervence)	30
3.2. Kritēriju apraksts maksimālās atbalsta intensitātes noteikšanai rīcībām	33
3.3. Cita ārējā finansējuma nepieciešamība un piesaistīšanas novērtējums	36
4. Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas īstenošana un novērtēšana	37
4.1. Vietējās rīcības grupas informācijas tīklu veidošanas apraksts un sadarbības nodrošināšana ar dažādām tās darbības teritorijā esošajām organizācijām	37
4.2. Papildinātības nodrošināšana ar Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmu 2021.–2027.gadam un Eiropas Savienības Atveseļošanās un noturības mehānisma plānu	38
4.3. Projektu vērtēšanas kritēriji un kārtība, tostarp interešu konflikta novēršana	40
4.4. Stratēģijas īstenošanas uzraudzība un novērtēšana	43
4.5. Stratēģijas īstenošanas organizācija	44
5. Finansējuma sadales plāns	45
PIELIKUMI	46
Biedrības „Ludzas rajona partnerība” ELFLA padomes nolikums	47

Pielikumi

Biedrības "Ludzas rajona partnerība" ELFLA padomes nolikums	47
Projektu kartes forma	49
Iedzīvotāju skaits Ludzas rajona partnerības darbības teritorijā 2023. gadā	50
Nodarbinātie iedzīvotāji 15 un vairāk gadu vecumā pēc nodarbinātības statusa un dzimuma reģionos, pilsētās, novados un pagastos gada sākumā	56
Sociālā uzņēmējdarbība	60
Iedzīvotāju vajadzību apkopojums	61

Saīsinājumi

ELFLA – Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ES – Eiropas Savienība
LR – Latvijas Republika
Partnerība - biedrība “Ludzas rajona partnerība”
M- mērķis
R – rīcība
RV – rīcības virziens
VTR – vidēja termiņa prioritātes
SVVA – sabiedrības virzīta vietējā attīstība
SVVA stratēģija- sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģija
SAM – specifiskie atbalsta mērķi
SVID – stipro un vājo pušu, iespēju un draudu analīze
CSP – Centrālā statistikas pārvalde
SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību
KLP SP – Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskais plāns
NVO – nevalstiskās organizācijas
NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra
LAD – Lauku atbalsta dienests
VTR – vidēja termiņa prioritāte
VRG – vietējā rīcības grupa
ZM – Zemkopības ministrija
LTRK - biedrība Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kamera

Izmantoto terminu skaidrojums

LEADER – mērķtiecīgas un savstarpēji koordinētas aktivitātes lauku attīstības veicināšanai.

Vietējā rīcības grupa (VRG) – vietējo organizāciju un lauku iedzīvotāju apvienība, kas darbojas noteiktā lauku teritorijā, pārstāv šīs teritorijas iedzīvotāju intereses un uz vairākas nozares apvienojoša un šo nozaru vietējo pārstāvju sadarbības rezultātā izstrādātas stratēģijas pamata rūpējas par lauku attīstības jautājumiem vietējā līmenī.

SVVA stratēģija – vietējās rīcības grupas izstrādāts daudznazaru stratēģisks attīstības plāns, kas nosaka un pamato lauku teritorijas attīstības prioritātes un pārmaiņu nepieciešamību.

Viedais ciems – kopiena lauku apvidū, kas īsteno vietējās iniciatīvas, lai rastu praktiskus risinājumus ekonomikas, sociālās un vides vajadzību nodrošināšanai, maksimāli izmantojot jaunas iespējas un digitālās tehnoloģijas

Lauku teritorija – Latvijas teritorija, izņemot valstspilsētas un pilsētas, kurās ir vairāk nekā 5000 iedzīvotāju. Iedzīvotāju skaitu nosaka saskaņā ar CSP datiem par iedzīvotāju skaitu Latvijas administratīvajās teritorijās 2023. gada 1. janvārī. Partnerības darbības teritorija, kas ietver visus Ludzas novada pagastus un pilsētas, izņemot Ludzas pilsētu.

Sociālā uzņēmējdarbība - preču ražošana un pakalpojumu sniegšana ar vēmi radīt sociālo ietekmi, izmantojot biznesa metodes. Sociālās uzņēmējdarbības mērķis ir risināt kādu sociālu problēmu vai radīt labumu plašākai sabiedrībai, atsakoties no maksimālas peļņas gūšanas uzņēmējam personīgi. Sociālā uzņēmējdarbība var tikt izvēsta lokāli vai starptautiski, tā var būt dažāda pēc preču ražošanas un pakalpojumu sniegšanas veida (Plašāk pielikums Nr.5).

Kopsavilkums

Biedrība “Ludzas rajona partnerība” (turpmāk – Partnerība) ir sagatavojusi sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju 2023.-2027. gadam (turpmāk - SVVA stratēģija), lai, balstoties uz LEADER pieejas principiem, veicinātu partnerības darbības teritorijas, kas iekļauj Ludzas novada Ludzas, Kārsavas, Zilupes pilsētas, Blontu, Briģu, Ciblas, Cirmas, Goliševas, Isnaudas, Istras, Lauderu, Līdumnieku, Malnavas, Mežvidu, Mērdzenes, Nirzas, Ņukšu, Pasienes, Pildas, Pureņu, Pušmucovas, Rundēnu, Salnavas, Zaļesjes un Zvirgzdenes pagastu, attīstību un sabiedrības iesaisti savas dzīves un darba telpas attīstībā. SVVA stratēģijas tiešā mērķauditorija ir projektu iesniedzēji un īstenotāji, kā arī kopumā partnerības darbības teritorijas iedzīvotāji, kuri iesaistīsies vai izmantos ar SVVA/LEADER pieeju īstenotos projektus un to rezultātus. SVVA stratēģijas vīzija ir:

:

Ludzas rajona partnerības darbības teritorija ir ekonomiski un sociāli aktīva teritorija, kur notiek ilgtspējīga saimniekošana.

Vīzijas sasniegšanai ir izvirzīti divi mērķi:

M1. Uzņēmējdarbības attīstība, veicinot stabilu vietējo ekonomiku

M2. Kopienų spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas

Mērķa sasniegšanai ir izvirzītas 7 rīcības. 2023.- 2027.gadā plānošanas periodā teritorijas attīstībai prioritāri atbalsts tiks sniegts uzņēmējdarbības uzsākšanas veicināšanai, produktu un pakalpojumu radīšanai, savukārt sabiedrisko aktivitāšu jomā - kopienu atbalstam, tai skaitā aktivitātēm, kas veicina viedā ciema koncepta iedzīvināšanos teritorijas kopienās. Abās jomās – uzņēmējdarbības un sabiedriskā labuma - tiek izdalītas rīcības SVVA stratēģijas mērķu sasniegšanai, paredzot izsludināt projektu konkursus nepārtrauktās kārtas. SVVA stratēģijā īpašs atbalsts paredzēts arī jauniešu iniciatīvu attīstīšanai, lai nodrošinātu iespēju jauniešiem iegūt dzīvei nepieciešamās prasmes, zināšanas un kompetences uzņēmējdarbības uzsākšanai. SVVA stratēģija pamatā balstās uz teritoriju potenciāla labāku izmantošanu, uzņēmējdarbības attīstīšanu, kā arī sabiedrības aktīvāku iesaisti savas dzīves telpas sakārtošanā. SVVA stratēģija tiks īstenota projektu veidā, kas tiešā veidā dos ieguldījumu SVVA stratēģijas mērķu sasniegšanā.

SVVA stratēģija sagatavota sadarbībā ar vietējiem iedzīvotājiem, uzņēmējiem, nevalstisko sektoru un citām ieinteresētajām pusēm teritorijas attīstībā¹, apkopojot aktuālos teritoriju raksturojošos statistikas rādītājus, veicot teritorijas SVID analīzi, kā arī izvērtējot vietējos un reģionālajos plānošanas dokumentos paredzētos mērķus un rīcības teritorijas attīstībai.

SVVA stratēģijas īstenošanas laiks ir no tās apstiprināšanas brīža līdz 2023.-2027.gada plānošanas perioda beigām. SVVA stratēģija tiks īstenota ar Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai atbalsta līdzfinansējumu.

¹ SVVA stratēģijas izstrādes procesā notika 9 diskusijas ar iedzīvotājiem un darba grupas ar nozaru speciālistiem, t.sk. uzņēmējiem, NVO pārstāvjiem, pašvaldību speciālistiem, apzinot to viedokli par teritorijas attīstības vajadzībām un potenciālu. Kopskaitā SVVA stratēģijas izstrādē tika iesaistīti vairāk kā 400 cilvēki.

Saskaņotība ar vietējās rīcības grupas darbības teritorijā esošo pašvaldību programmām un sasaiste ar citiem vietējā, reģionālā un nacionālā mēroga attīstības plānošanas dokumentiem

SVVA stratēģija ir izstrādāta, ņemot vērā un izvērtējot reģionālā, vietējā un nacionālā līmeņa plānošanas dokumentus. Stratēģija ir saskaņota un papildina gan Latgales plānošanas reģiona attīstības programmā 2021.-2027. gadam, gan Ludzas novada attīstības programmā 2021.-2027. gadam paredzētos pasākumus teritorijas attīstībai. Spēkā esošajām attīstības programmām galvenās ilgtermiņa attīstības prioritātes ir saistītas ar vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvām un kopienu spēcinošām un vietas attīstību sekmējošām iniciatīvām, īpašu nozīmi piešķirot tūrisma attīstībai.

Tabula nr.1.

Saskaņotība ar partnerības darbības teritorijā esošo pašvaldību programmām un citiem attīstības plānošanas dokumentiem.

Latgales plānošanas reģiona attīstības programma 2021.-2027. gadam	Ludzas novada attīstības programma 2021.-2027. gadam	SVVA stratēģija 2023.- 2027.
<p>EFEKTĪVI UZŅĒMUMI</p> <p>Prioritātes atbilstoši uzņēmumu četriem izaugsmes līmeņiem: PR.4.1.iesācēji PR.4.2.alpīnisti PR.4.3.čempioni PR.4.4.investori</p>	<p>VTP3: Novada konkurētspējas palielināšana</p> <p>RV1: Uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides veidošana</p> <p>RV2: Tūrisma attīstība</p> <p>RV3: Cilvēkresursu nodarbinātība, konkurētspēja un attīstība</p>	<p>M1 Uzņēmējdarbības attīstība, veicinot stabili vietējo ekonomiku</p> <p>R1.1. Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas esošiem uzņēmumiem attīstot ražošanu, sociālo uzņēmējdarbību, dažādojot pakalpojumus esošā nozarē un veicinot investīcijas lauku teritorijā.</p> <p>R1.2. Uzņēmējdarbības uzsākšanas un jaunas nozares uzsākšanas esošiem uzņēmumiem veicināšana produktu un pakalpojumu radīšanai.</p> <p>R1.3. Sadarbības aktivitātes uzņēmējdarbības aktivizēšanai un tīklošanās nodrošināšanai.</p>
<p>GUDRA PĀRVALDĪBA</p> <p>3.4.3. Tūrisms, kultūra un aktīva sabiedrība 2.3.3. Digitālo prasmju attīstība</p> <p>SAVIENOJAMĪBA</p>	<p>VTP2: Tehniskās infrastruktūras attīstīšana un pakalpojumu kvalitātes celšana</p> <p>RV2: Vides un enerģētikas infrastruktūras attīstība</p>	<p>M2.Kopienu spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas</p> <p>R.2.1. Vietējās teritorijas sakārtošana, lai uzlabotu pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību, un sabiedrisko aktivitāšu dažādošana.</p>

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

	<p>VTP1: Sociālās infrastruktūras attīstīšana un pakalpojumu kvalitātes celšana</p> <p>RV1: Daudzveidīgas un kvalitatīvas izglītības pieejamība</p> <p>RV2: Kvalitatīvu veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu pieejamība</p> <p>RV3: Kvalitatīvu kultūras, atpūtas un sporta pakalpojumu pieejamība</p>	<p>R.2.2. Kopienas, kas īsteno Viedā ciema iniciatīvas, attīstīšana.</p> <p>R.3. Jauniešu iniciatīvu attīstīšana, lai nodrošinātu iespēju iegūt dzīvei nepieciešamās prasmes, zināšanas un kompetences uzņēmējdarbības uzsākšanai</p> <p>R.4. Sadarbības aktivitātes kopienu aktivizēšanai un tīklošanās nodrošināšanai</p>
--	---	---

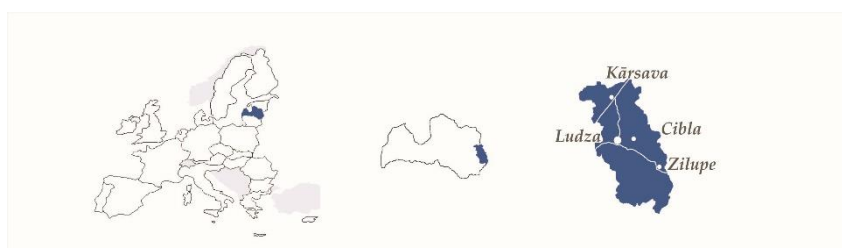
SVVA stratēģijas izstrādē tika izvērtētas arī divas stratēģijas, kas būtiskas tūrisma attīstībai partnerības darbības teritorijā - "Latgales velotūrisma attīstības stratēģija 2021-2027" un Latgales uzņēmējdarbības attīstības stratēģija "Tūrisma pakalpojumu veidošana uzņēmumos 2021- 2027".

1. Esošās situācijas izvērtējums

1.1. Darbības teritorija

1.1.1. Vispārējs ģeogrāfisks apraksts

Partnerība SVVA stratēģiju sagatavojusi un ievieš Ludzas novadā, kurš ietver Ludzas, Kārsavas, Zilupes pilsētu, Blontu, Briģu, Ciblas, Cirmas, Goliševas, Isnaudas, Istras, Lauderu, Līdumnieku, Malnavas, Mežvidu, Mērdzenes, Nirzas, Ņukšu, Pasienes, Pildas, Pureņu, Pušmucovas, Rundēnu, Salnavas, Zaļesjes un Zvirgzdenes pagastus. Pirms administratīvi teritoriālās reformas, Partnerības darbības teritorija ietvēra 4 novadus – Ciblas, Kārsavas, Ludzas un Zilupes, kas no 2021.gada jūlija ir apvienoti vienā Ludzas novadā.

Attēls 1. Partnerības darbības teritorija.

Partnerības darbības teritorija atrodas Latgales reģiona austrumu daļā, tā robežojas ar Balvu, Rēzeknes un Krāslavas novadiem. Teritorijas austrumu robeža ir arī Latvijas un Eiropas Savienības ārējā robeža un robežojas ar Krievijas Federāciju un Baltkrieviju.

Attēls 2. Partnerības darbības teritorija: Ludzas novads.

Saskaņā ar Valsts zemes dienesta datiem teritorijas kopējā platība ir 2412 km² (t.sk. pilsētas – 19,24 km²). Novada administratīvais centrs ir Ludzas pilsēta, kas atrodas 267 km attālumā no valsts galvaspilsētas Rīgas, 122 km attālumā no Daugavpils un 30 km attālumā no Rēzeknes. Ludzas novads teritoriāli atrodas pierobežas zonā, kas jūtami ir ietekmējis iedzīvotāju nacionālo sastāvu. Bez dominējošām tautībām – latviešiem un krieviem - novadā dzīvo arī baltkrievi, ukraiņi, poļi un citu tautību iedzīvotāji. Ludzas novads pamatoti uzskatāms par vārtiem starp austrumiem un rietumiem. No 2004.gada 1.maija novada robeža ir kļuvusi par Eiropas Savienības robežu. Novada teritoriju šķērso valsts galvenie autoceļi: A12 autoceļš: Jēkabpils – Rēzekne – Ludza – Krievijas robeža (Terehova) un A13 autoceļš: Krievijas robeža (Grebņeva) – Rēzekne – Daugavpils – Lietuvas robeža, kā arī starptautiskās automaģistrāle: E22 Rīga – Maskava daļa, un dzelzceļa līnija: Rīga – Maskava.

Dabas un kultūrvēsturiskie resursi

Partnerības darbības teritorija ir bagāta ar dabas resursiem un kultūrvēsturiskajiem objektiem. 5,18 % no teritorijas ir īpaši aizsargājamā dabas teritorija, kas iekļauj dabas parkus, dabas liegumus, mikroliegumus un dabas pieminekļus, t.sk., ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos dabas pieminekļus, kā arī dendroloģiskos stādījumus un dižkokus². Teritorijā atrodas daudz kultūrvēsturiskie objekti, tai skaitā, 135 pieminekļi – 109 valsts nozīmes, 26 vietējas nozīmes kultūras pieminekļi. Arheoloģijas pieminekļi atrodas gan uz fiziskām personām, gan juridiskām personām, gan ir pašvaldības lietošanā esošajām zemēm. Viens no svarīgākajiem kultūrvēsturiskajiem objektiem un iecienītākajiem tūristu objektiem ir Livonijas ordeņa pilsdrupas Ludzas pilsētā, kā arī nozīmīgi ir Ludzas Novadpētniecības muzejs, Ludzas lielais sinagogs, katoļu, pareizticīgo, vecticībnieku un luterāņu baznīcas.

1.1.2. Sociālekonomiskais apskats

Veicot iedzīvotāju kopskaita analīzi 2023. gada 1. janvārī, var secināt, ka iedzīvotāju skaits Partnerības darbības teritorijā kopš 2015. gada ir samazinājies 25% (20 858 iedzīvotāji 2023. gadā, 27944 iedzīvotāji 2015.gadā), savukārt attiecībā pret 2007.gadu, iedzīvotāju skaits ir samazinājies par trešdaļu (31416 iedzīvotāji 2007. gadā³), iedzīvotāju skaits teritorijā turpina samazināties.

Tabula nr.2. Iedzīvotāju skaits Partnerības darbības teritorijā uz 2023. gadu⁴

(Tabula izvērstā apjomā skatāma Pielikumā nr. 3)

	2023		Kopā
	Vīrieši	Sievietes	
Kārsava	831	1003	1834
Ludza	3312	4218	7530
Zilupe	608	724	1332

² Attīstības dokumentu datu bāze. <https://www.ludzasnovads.lv/lv/attistibas-dokumentu-datu-baze>

³ Ludzas rajona partnerības darbības teritorijas raksturojums (<https://ludzaspartneriba.lv/docs/1083/2023-dok/Teritorijas%20statistika.pdf>)

⁴ RIG010. Iedzīvotāji pēc dzimuma un vecuma grupām reģionos, novados, pilsētās, pagastos, ciemos (atbilstoši robežām 2023. gada sākumā), apkaimēs un blīvi apdzīvotās teritorijās (<https://data.stat.gov.lv:443/sq/16991>)

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

Blontu pagasts	167	173	340
Brīgu pagasts	213	232	445
Ciblas pagasts	267	299	566
Cirmas pagasts	280	295	575
Goliševas pagasts	141	148	289
Isnaudas pagasts	427	388	815
Istras pagasts	187	212	399
Lauderu pagasts	106	114	220
Līdumnieku pagasts	109	107	216
Malnavas pagasts	458	522	980
Mežvidu pagasts	356	348	704
Mērdzenes pagasts	245	272	517
Nirzas pagasts	154	140	294
Ņukšu pagasts	179	179	358
Pasienes pagasts	211	211	422
Pildas pagasts	213	225	438
Pureņu pagasts	139	123	262
Pušmucovas pagasts	224	222	446
Rundēnu pagasts	172	158	330
Salnavas pagasts	280	268	548
Zaļesjes pagasts	252	196	448
Zvirgzdenes pagasts	270	280	550
Kopā			20858

Uzņēmējdarbība

Partnerības darbības teritorijā būtiskās **uzņēmējdarbības** nozares ir mežizstrāde, mežkopība, kā arī lauksaimniecība. Vislielāko uzņēmumu īpatsvaru veido mežizstrādes un mežkopības uzņēmumi, mazumtirdzniecība nespecializētajos veikalos, jauktā lauksaimniecība, automobiļu apkope un remonts. Savukārt pakalpojumu sfēra aptver plašu darbības spektru – ēdināšanas, veselības, skaistumkopšanas, šūšanas, autoapkopes un citu, t.sk. sadzīvisko, pakalpojumu sniedzēji. Teritorijā darbojas arī viens sociālais uzņēmums – SIA Ludzas amatnieku centrs, ar piedāvājumu: tautas tērpu un to piederumu izgatavošana. Uzņēmuma sociālais mērķis: kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana, seno amatu prasmju nodošana nākamajām paaudzēm. Teritorijā darbojas arī mājražotāji un amatnieki, kas turpina tradicionālo prasmju pārmantošanu, un ir būtiski ekonomiskajai aktivitātei Partnerības darbības teritorijā. Mājražotāju aktivitāte iepriekšējā plānošanas periodā bija salīdzinoši neliela – ar LEADER pieeju tika īstenoti 5 projekti, no kopskaitā 3 mājražotājiem. Mājražotāju darbība ir trausla, atkarīga no daudziem ārējiem faktoriem (t.sk. nodokļu politikas, kredītu pieejamības u.c.) un iekšējiem faktoriem (t.sk. mājsaimniecības kapacitātes un resursu pieejamības), tamdēļ nepieciešams sniegt tiem atbalstu ilgtspējīgai darbībai. Ir jāveicina mājražotāju interese pieteikties un izmantot pieejamos atbalsta instrumentus, t.sk. piesaistot pieredzējušos mājražotājus un informējot par to pozitīvo pieredzi.

Tabula nr.3. Ekonomiski aktīvi uzņēmumi⁵

⁵ Ekonomiski aktīvie uzņēmumi-1167

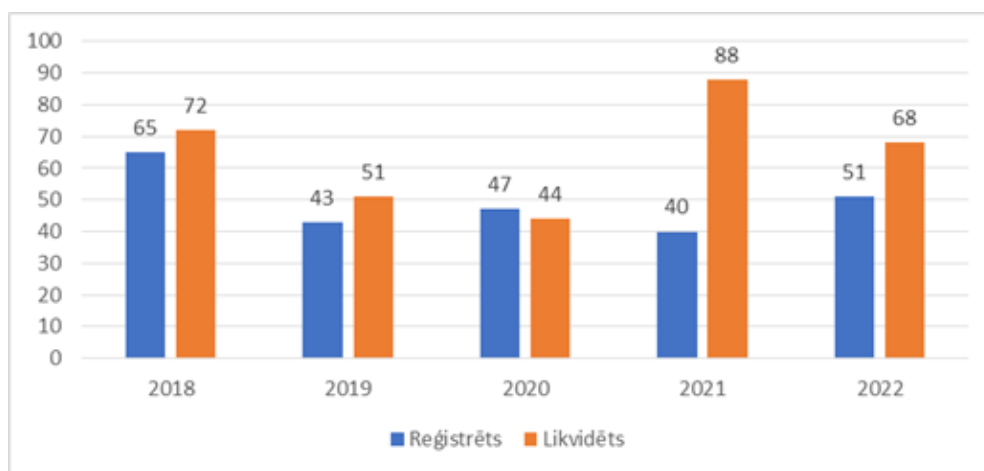
https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_ENT_UZ_UZS/UZS011/table/tableViewLayout1/?loadedQueryId=16994&timeType=from&timeValue=2021

<https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/rajoni-un-novadi/uznemumu-skaits/pa-rajoniem/>

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

	2021
	Ludzas novads (pēc ATR 2021. gadā)
Tirgus sektors	1 330
Ārpus tirgus sektors	70
Fiziskas personas – saimnieciskās darbības veicējas	675
Zemnieku un zvejnieku saimniecības	189
Individuālie komersanti	102
Komersabiedrības (tirgus sektors)	357
Fondi, nodibinājumi un biedrības (tirgus sektors)	7
Komersabiedrības (ārpus tirgus sektors)	3
Fondi, nodibinājumi un biedrības (ārpus tirgus sektors)	61

Raksturojot ekonomisko uzņēmējdarbības aktivitāti Ludzas novadā, viens no nozīmīgiem rādītājiem ir uzņēmumu reģistrēšanas/likvidēšanas dinamika. Saskaņā ar Lursoft datiem (skatīt attēlu 4) laika posmā no 2018. gada līdz 2020. gada beigām starpība starp reģistrēto uzņēmumu skaitu un likvidēto uzņēmumu skaitu samazinās, un 2020. gadā reģistrēto uzņēmumu skaits ir lielāks nekā likvidēto. Taču pandēmijas COVID-19 ieviesto uzņēmējdarbības ierobežojumu un Krievijas karadarbības Ukrainā rezultātā ieviesto ekonomisko sankciju ietekmē pret Krievijas Federāciju un Baltkrieviju 2021.–2022. gadā likvidēto uzņēmumu skaits pārsniedza reģistrēto uzņēmumu skaitu⁶.

Attēls 4. Uzņēmumu reģistrācijas un likvidācijas dinamika Ludzas novadā 2018.–2022. (SIA “IT Lursoft” dati)

Tūrisms

Nozīmīga nozare teritorijas attīstībai ir **tūrisms**. Saskaņā ar Ludzas novada informācijas centra datiem, tūristu skaits, kas apmeklē Partnerības darbības teritoriju ik gadu pieaug – tūristu skaits, kas nakšņojuši tūrisma naktsmītnēs pēdējo divu gadu laikā palielinājās par gandrīz 60% (2021.gadā – 12695 tūristi, bet 2022. gadā sasniedzot 30897 tūristus, kas nakšņo Partnerības darbības teritorijā). Līdzīga dinamika redzama arī tūristu skaita ziņā, kas apmeklējuši amatnieku un mājražotāju saimniecības: 2021. gadā

⁶ Aktīvo un likvidēto uzņēmumu skaits Ludzas rajonā. <https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/rajoni-un-novadi/uznemumu-skaits/pa-rajoniem/>

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

13993 tūristi, 2022. gadā jau 20386. Tāpat tūristu interesi piesaista arī kultūrvēsturiskie objekti (2022. gadā 12 689 tūristi apmeklēja teritorijas kultūrvēsturisko objektus, 7949 – aktīvās atpūtas objektus, savukārt, muzejus apmeklēja 10 721 tūristi). Ārzemju tūristi pēdējos pāris gados pamatā ir no ES dalībvalstīm – Dānijas, Čehijas, Itālijas, Beļģijas, Francijas, kā arī vairākām valstīm ārpus ES, piemēram, Šveices, Gruzijas, Islande, ASV u.c.

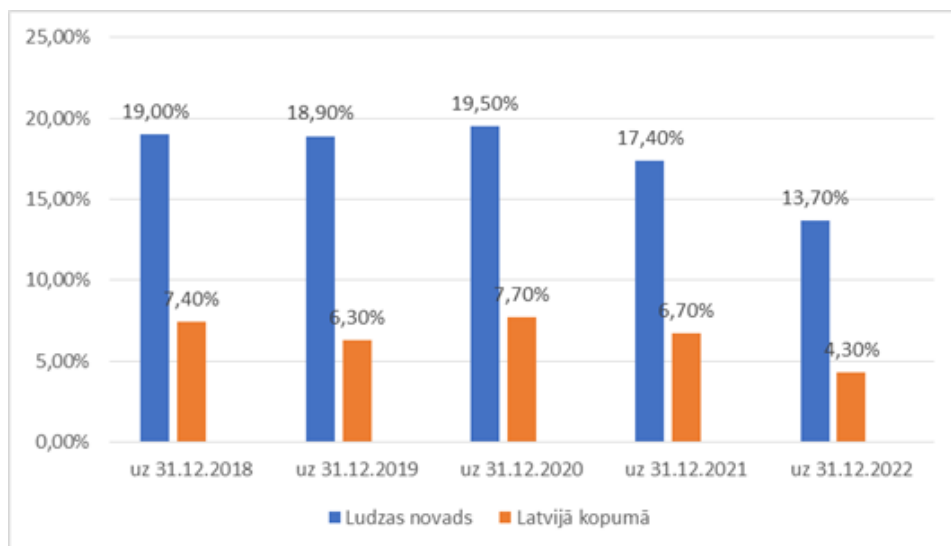
Demogrāfiskās tendences ietekmē arī tūristu vidējo vecumu, kurš arvien noveco⁷. Tas ir jāņem vērā, attīstot tūrisma piedāvājumu un infrastruktūru – ir jādomā par senioriem piemērotiem labsajūtas produktiem ar ērti lietojamu, komfortablu aprīkojumu. Tāpat ir jāturpina attīstīt aktīvā tūrisma piedāvājumi – laivu maršruti, peldvietu izveide, dažādu atrakciju un netradicionālu aktivitāšu attīstīšana kā peintbols, zirgu izjādes, ekstrēmās sacensības, kā arī tūrisma iespējas dabas ainavu mīļotājiem, pētniekiem, putnu novērotājiem, makšķerniekiem, īpaši foto tūristiem, nodrošinot pieejamu, atbilstošu vidi un dabas gidu apmācības. Būtiski ir papildināt tūrisma piedāvājumu klāstu un pakalpojumus, iesaistot uzņēmējus ar lauku saimniecību jeb “Lauku labumu” piedāvājumiem, veidojot reģionāla, valsts un starptautiska mēroga maršrutus, iekļaujoties starptautiskos tīklos, kā Eirovelo, kas ir populārs Eiropā un Ziemeļvalstīs. Veiksmīgākai infrastruktūras sakārtošanai, starptautiski atzītu tūrisma piedāvājumu veidošanai un sekmīgākam mārketingam īpaši svarīgi ir sadarboties ar kaimiņu VRG un novadiem nelielu galamērķu veidošanai, kā arī ar Latgales novadiem Latgales klastera veidošanai un ar citu valstu partneriem starptautiski pazīstamu lielu tūrisma piedāvājumu, maršrutu, pakalpojumu veidošanai. Teritorijā nepieciešams izveidot mūsdienu prasībām atbilstošus kempingus, kas kalpotu par iekšzemes un ārzemju ceļotāju apmešanās vietām.

Nodarbinātība

Svarīgs priekšnosacījums veiksmīgai uzņēmējdarbības attīstībai ir darbaspēka pieejamība. Saskaņā ar NVA datiem 2023. gada 1. janvārī bezdarba līmenis bija 13,7 %, jeb 2038 bezdarbnieks. Attēlā nr. 3 ir redzams, ka augstais bezdarba līmenis ir ar tendenci uz pazemināšanos. Laika posmā no 2018. gada līdz 2023. gadam tas ir robežās no 13,7 % līdz 19,5 %. Latvijā tajā pat laika posmā bezdarba līmenis ir no 4,3 % līdz 7,7 %, ar pazemināšanās tendenci 2021. un 2022. gadā. Pandēmijas COVID-19 ieviesto ierobežojumu dēļ ekonomiskā attīstība tika negatīvi ietekmēta arī Partnerības darbības teritorijā. 2021. gadā ir vērojama bezdarba līmeņa pieaugums, bet 2022. gada pavasarī, atceļot ierobežojumus un ekonomikai attīstoties, pazeminājās līdz 4,3 %. Latgalē kopumā bezdarba līmenis 2023. gada sākumā bija 8,9 %.

⁷ Andris Klepers par tendencēm tūrismā, pamatojoties uz 2022. gada pētījumu centra SKDS veikto izpēti “Aptauja par Lietuvas, Igaunijas un vietējo (Latvijas) iedzīvotāju ceļošanas paradumiem Latvijas teritorijā” <https://www.liaa.gov.lv/lv/media/9225/download?attachment>

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

Attēls 3. Bezdarba līmenis Latvijā un Ludzas novadā no 2018. gada līdz 2022. gadam

Lielāko bezdarbnieku daļu veido cilvēki pirmspensijas vecumā un ilgstošie bezdarbnieki (skatīt tabulu nr. 4). Tieši šīm iedzīvotāju grupām ir vissarežģītāk atgriezties darba tirgū. Šīs problēmas risināšanai NVA piedāvā pārkvalifikācijas apmācības kursu programmas.

Tabula nr. 4.

Bezdarbnieku sadalījums pa kategorijām⁸

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Bezdarba līmenis	20.25%	19%	18.9%	19.5%	17.4%	13.7%
Bezdarbnieku skaits	2843	2603	2522	2541	2434	2038
Sievietes	1461	1358	1285	1303	1213	1011
Vīrieši	1381	1245	1237	1238	1221	1027
Jaunieši vec. 15-24	146	85	90	105	89	88
Ilgstošie bezdarbnieki	1945	1719	1639	1704	1605	1151
Pirmspensijas vecuma	527	267	568	561	562	461

Lielākais nodarbināto iedzīvotāju skaits dzīvo pilsētās – Ludzā, Kārsavā un Zilupē, pagastu griezumā – Malnavas, Isnaudas, Mežvidu pagastos, vismazākais – Goliševas un Līdumnieku, kurš nodarbināto iedzīvotāju skaits, saskaņā ar CSP datiem ir mazāk par 100 iedzīvotājiem (skat. tabulu nr.5)

⁸ Valsts nodarbinātības aģentūra, 2023

Tabula nr.5. Nodarbinātība Partnerības darbības teritorijā⁹

(Tabula izvērstā apjomā skatāma Pielikumā nr. 4)

	2022		Kopā
	Vīrieši	Sievietes	
Ludzas novads (pēc ATR 2021. gadā)	4126	4455	8581
Kārsava	341	380	721
Ludza	1310	1673	2983
Zilupe	216	268	484
Blontu pagasts	81	77	158
Briģu pagasts	71	81	152
Ciblas pagasts	124	154	278
Cirmas pagasts	126	90	216
Goliševas pagasts	47	39	86
Isnaudas pagasts	192	168	360
Istras pagasts	81	63	144
Lauderu pagasts	39	40	79
Līdumnieku pagasts	58	36	94
Malnavas pagasts	210	234	444
Mežvidu pagasts	175	163	338
Mērdzenes pagasts	131	124	255
Nirzas pagasts	73	76	149
Ņukšu pagasts	77	66	143
Pasienes pagasts	86	89	175
Pildas pagasts	99	97	196
Pureņu pagasts	58	63	121
Pušmucovas pagasts	111	98	209
Rundēnu pagasts	72	65	137
Salnavas pagasts	122	117	239
Zaļesjes pagasts	100	73	173
Zvirgzdenes pagasts	126	121	247

NVO, aktīvās kopienas

Partnerības darbības teritorijā reģistrētas 148 nevalstiskās organizācijas, pārstāvot un īstenojot iniciatīvas dažādu iedzīvotāju grupām. Vienlaikus aktīvo organizāciju skaits ir mazāks. Kā liecina Partnerības pieredze – 2014.-2020. plānošanas periodā ar LEADER pieeju tika īstenoti 12 projekti, kurus īstenoja 6 biedrības, 5 reliģiskās organizācijas. Pozitīvi, ka teritorijās veidojās aktīvās kopienas, piemēram, biedrība “Kūzuls” Salnavas pagastā, kas mērķtiecīgi apvieno iedzīvotājus, apkopto to vajadzības un piesaista resursus savu teritoriju attīstībai.

⁹ CSP. 2023.Nodarbinātie iedzīvotāji 15 un vairāk gadu vecumā pēc nodarbinātības statusa un dzimuma (<https://data.stat.gov.lv:443/sq/17001>)

Attēls 8. Iedzīvotāju definētās vajadzības Salnavas pagasta teritorijā.

Apzinoties aktīvo kopienu nozīmi vietējā attīstībā, Partnerība aktīvi apzina aktīvos iedzīvotājus un kopienas, atbalsta to iniciatīvas, lai sekmētu to attīstību par viedajiem ciemiem. 2023.-2027. plānošanas periodā Partnerība mērķtiecīgi strādās ar kopienām, stiprinot tās un motivējot attīstīties – iesaistīt vietējos iedzīvotājus, apzināt vietējās teritorijas vajadzības un meklēt resursus to risināšanai. Partnerības mājas lapā ir izveidota sadaļa, kurā tiek publicēta kopienu sagatavotā informācija ar apkopotajām vajadzībām un risinājumiem, tā nodrošinot atklātu, pārskatāmu kopienu darbību un teritoriju attīstību, kā arī pamatojumu ELFLA līdzfinansējuma paaugstinātas intensitātes atbalsta piešķiršanai kopienu iniciatīvām, kuras var tikt īstenotas ar SVVA/LEADER pieeju (skat. <https://ludzaspartneriba.lv/aktivas-kopienas>).

1.1.3. Vietējās rīcības grupas darbības teritorijas pamatojums

Partnerības darbības teritorija ir Ludzas novads, kas jau vēsturiski ir bijis vienota teritorija (Ludzas rajons), līdz ar to tajā jau vēsturiski ir izveidojušās fiziskās, funkcionālās un ekonomiskās saites.

1. **Funkcionālās saites.** Esošā administratīvā teritorija ir veidojusies par vienotu administratīvi teritoriālo vienību, kuras administratīvajā centrā – Ludza pilsētā tiek nodrošināti galvenie iedzīvotājiem nepieciešamie pakalpojumi, piemēram, veselības aprūpes, sociālie pakalpojumi, valsts iestādes, pasts – tikai daļa šāda veida pakalpojumu ir pieejami arī pagastos. Savukārt, aktīvās atpūtas, sporta un kultūras pakalpojumi, kas nepieciešami iedzīvotāju dzīves kvalitātei,

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

ir pieejami arī teritorijās ārpus pilsētas, tomēr arī ar tendenci koncentrēties vairāk apdzīvotās vietās.

2. Fiziskās saites. Teritoriālās vienības saista: dabiski veidojušies objekti (upes un ezeri); izveidoti objekti (sauszemes ceļi – nozīmīgākie: A12 – Jēkabpils – Rēzekne – Ludza – Krievijas robeža (Terehova) un A13 – Krievijas robeža (Grebņeva) – Rēzekne – Daugavpils – Lietuvas robeža (Medumi)) un dzelzceļa līnijas (starptautiskas nozīmes dzelzceļa līnija Rīga – Maskava un Rīga-Sanktpēterburga un Viļņa – Sanktpēterburga).
3. Ekonomiskās saites. Par ekonomiskajām saitēm var uzskatīt darbaspēka un darba vietu izvietojumu dažādās administratīvās teritorijās un ar to saistītos migrācijas jautājumus, tūrisma uzņēmējdarbības savstarpējo sasaisti, kā arī uzņēmēju sadarbību, t.sk. mājražotāju un amatnieku sadarbību.

1.2. Partnerības principa nodrošināšana

Biedrība „Ludzas rajona partnerība” dibināta 2006. gada 30. jūnijā. Dibinātāji – Ludzas novada pašvaldība, biedrības un uzņēmēji. Partnerība pārstāv Ludzas novada teritorijas iedzīvotājus. Tajā uz brīvprātības un līdztiesības principiem ir apvienojušās juridiskās un fiziskās personas, kas atbalsta tās darbības mērķi un atzīst statūtus. Partnerība savu darbību organizē, nodrošinot partnerības principu publisko un privāto vietējo sociālekonomisko interešu pārstāvniecībā un lēmumu pieņemšanā. Par Partnerības biedru var kļūt jebkura Latvijas Republikā vai ārvalstīs dzīvojoša fiziska vai juridiska persona, kuras darbība ir likumīgi atļauta Latvijas Republikā, kas ir gatava ar savu darbību un līdzekļiem sekmēt Partnerības mērķa sasniegšanu.

SVVA stratēģijas izstrādes laika posmā Partnerībā darbojas 18 biedri – 1 pašvaldība, 9 biedrības un 8 uzņēmēji, nodrošinot vienlīdzīgu dažādu iedzīvotāju grupu un interešu pārstāvniecību. Partnerības princips tiek nodrošināts arī biedrības lēmumu pieņemšanā. Augstākā biedrības lēmējinstītūcija ir biedru sapulce, tās starplaikos darbojas padome 13 personu sastāvā, kas nodrošina partnerības principu ievērošanu: 3 pašvaldību, 5 biedrību un 5 uzņēmēju pārstāvji. 2023. gadā padomē darbojas 3 Ludzas novada pārstāvji, biedrības pārstāv: biedrība „Kūzuls”, biedrība „Darba un kultūras centrs Līdumnieki”, biedrība „Strauts”, biedrība „KIRA”, biedrība „Lietussargs”. Uzņēmējus pārstāv: z/s Zelta sala, z/s Ezerzeme, IK Jaunzemļi, SIA CPA, mājražotāja Mārīte Lipska. Padomes darbā tiek nodrošināta gan pašvaldību, gan uzņēmēju, gan biedrību, gan jauniešu, gan lauku sieviešu, gan lauksaimnieku interešu pārstāvniecība

Tabula nr.5.

1.3. Teritorijas stipro un vājo pušu, iespēju un draudu izvērtējums

STIPRĀS PUSES	Ko tas nozīmē	Secinājumi – kas jādara, lai izmantotu stiprās puses?
----------------------	----------------------	--

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

Vēsturiskas tradīcijas un bagātais kultūras mantojums	Vietējā kopienā raksturīgas tradīcijas, kas varētu nodarbināt pietiekami lielu iedzīvotāju skaitu, kā arī nodrošināt ekonomisko aktivitāti.	Jāatrod risinājumi vēsturisko tradīciju un kultūras mantojuma saglabāšanai un kopīgi ar tūrisma, mājražotāju un amatnieku aktivitātēm jānodrošina to ilgtspējīga izmantošana, lai veicinātu ekonomisko aktivitāti teritorijā – piesaistītu tūristus, attīstītu jaunus tūrisma pakalpojumus un tā radītu jaunas darba vietas ar tūrismu saistītā nozarē.
Ekoloģiski tīra daba un vide, ar lielu dabas resursu daudzveidību	Partnerības darbības teritorijā atrodas gan īpaši aizsargājamās teritorijas, gan vietējas nozīmes aizsargājamās teritorijas. Jāveicina dabas objektu sakārtošana un ilgtspējīga izmantošana, jāveicina interese par šiem objektiem vietējiem iedzīvotājiem un tūristiem, piedāvājot dažādas atpūtas un dabas izzināšanas iespējas.	Līdzīgi kā vēsturiskās un kultūras vērtības, arī dabas resursu dažādība nodrošina lielisku pamatu tūrisma nozares un jaunu uzņēmumu attīstībai. Tie varētu radīt vislielāko pievienoto vērtību tūrisma nozares attīstībai un veicināt šo resursu ilgtspējīgu izmantošanu – pastaigu un izziņu takas, labiekārtotas atpūtas vietas u.c. Vienlaikus daba ir arī vērtīgs resurss iedzīvotāju veselībai un rekreācijai, izveidojot atbilstošu infrastruktūru, kas nodrošina tās pieejamību un ērtu izmantošanu ikviena iedzīvotājam, t.sk. cilvēkiem ar invaliditāti vai ierobežotām iespējām.
Sociāli aktīvi iedzīvotāji un kopienas	Teritorijā ir aktīvi iedzīvotāji, īpaši kultūras un sporta jomā, tāpat pamazāk sāk veidoties un aktivizēties aktīvās kopienas.	Jāatbalsta iedzīvotāju aktivitātes, iespēju robežās to sasaistot arī ar aktīvu dzīves veida un tūrisma attīstības iespējām teritorijā. Jāveicina sabiedrisko aktivitāšu dažādošana, kā arī aktīvo kopienu un viedo ciemu veidošanos Partnerības darbības teritorijā.
Iedzīvotāju amatniecības un mājražošanas prasmes	Piemājas saimniecības, mājražošana un amatniecība ir plaši izplatītas Partnerības darbības teritorijā, tā nodrošinot ne tikai tradicionālo prasmju turpinātību, bet arī ienākuma resursu mazajām lauku saimniecībām un mājāsaimniecībām.	Jārada apstākļi mājražošanas un amatniecības atpazīstamībai un attīstībai, kā, piemēram, radot daudzveidīgas iespējas tiem realizēt savus produktus un preces. Īpaša uzmanība jāvelta jauniešu iesaistei uzņēmējdarbībā, lai saglabātu amatniecības un mājražošanas prasmes un nodrošinātu paaudžu nomaiņu. Jāmotivē jauniešus uzsākt savu uzņēmējdarbību, nodrošinot tiem atbalstu un atvieglotākus nosacījumus atbalsta saņemšanai savas uzņēmējdarbības uzsākšanai.
VĀJĀS PUSES	Ko tas nozīmē?	Secinājumi – kas jā dara, lai novērstu vājās puses?
Negatīva demogrāfiskā situācija, tās sekas uz sociālo	Partnerības darbības teritorijā ir būtiski samazinājies un turpina sarukt iedzīvotāju skaits. Tam ir negatīva ietekme uz esošo iedzīvotāju dzīves	Jāveicina uzņēmējdarbība teritorijā, īpaši tādu uzņēmumu darbība, kas nodrošina un veido jaunas darba vietas, tādējādi atturot esošos iedzīvotājus no teritorijas pamešanas,

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

<p>un ekonomisko situāciju teritorijā</p>	<p>kvalitāti un teritorijas attīstības iespējām kopumā – noveco iedzīvotāju sastāvs un mazinās darbspējīgo iedzīvotāju skaits teritorijā, kas kavē uzņēmējdarbības attīstību un ekonomisko aktivitāti kopumā. Vāja ekonomika, zems atalgojums, bezdarbs rada un padziļina arī sociāla rakstura izaicinājumus teritorijā.</p>	<p>kā arī piesaistot jaunpieņacējus. Vienlaikus jāsekmē iedzīvotāju interese mācīties un pārkvalificēties atbilstoši darba tirgus un vietējo uzņēmēju pieprasītām kvalifikācijām. Sekmēt sociālās uzņēmējdarbības attīstību, kas sniegtu atbalstu sociālo izaicinājumu risināšanai Partnerības darbības teritorijā. Jāatbalsta jaunieši – nodrošinot apmācības, prakses un uzņēmējdarbības uzsākšanas iespējas.</p>
<p>Liels attālums līdz galvaspilsētai Rīgai un Latgales reģiona lielākajām pilsētām – Daugavpilij un Rēzeknei.</p>	<p>Liels attālums līdz galvaspilsētai un lielajām pilsētām apgrūti un sadārdzina vietējiem ražotājiem paplašināt savu preču un pakalpojumu piegādes tirgu.</p> <p>Arī vietējiem iedzīvotājiem, noteiktu pakalpojumu saņemšana ir grūtāk pieejama, jo jānododas uz lielākiem centriem.</p>	<p>Jāveicina digitālo prasmju apguve un digitālo tehnoloģiju plašāka izmantošana – gan iedzīvotājiem savu ikdienas darba un mācību dzīves organizācijai, gan uzņēmējiem savas uzņēmējdarbības attīstībai. Tāpat jāveido sadarbība starp uzņēmējiem, lai tie kooperētos daudzveidīgāku produktu piedāvājuma veidošanā, lai piesaistītu interesi no klientiem ārpus Partnerības darbības teritorijas un kopīgā sadarbība varētu veidot piegādes ķēdes, tā mazinot piegādes izmaksas.</p>

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

<p>Mazajiem uzņēmējiem ierobežotas iespējas ieguldīt finansējumu uzņēmumu attīstībā (trūkst apgrozāmo līdzekļu).</p>	<p>Neskatoties uz atbalsta instrumentiem maziem uzņēmējiem (piem., Altum programmas “Apgrozāmo līdzekļu aizdevumu programma” un “Mazie aizdevumi lauku teritorijās”, tomēr teritorijas mazajiem uzņēmējiem ir grūti piesaistīt nepieciešamo finansējumu attīstībai. Kā SVVA stratēģijas izstrādes sanāksmēs norādīja uzņēmēji – tie nevar saņemt apgrozāmo līdzekļu aizdevumu savas uzņēmējdarbības attīstībai, jo trūkst nodrošinājuma.</p>	<p>Jāatbalsta mazie uzņēmēji, jāstimulē mazajiem uzņēmējiem apvienoties biedrībās vai kooperatīvos. Informēt uzņēmējus par atbalsta iespējām un pieejamajiem instrumentiem savas darbības attīstībai. Tāpat nepieciešams popularizēt vietējo ražotāju produkciju, veicināt to plašāku atpazīstamību. Atbalstīt gan jaunu uzņēmumu veidošanos, gan jaunu nozaru veidošanos esošiem uzņēmumiem.</p>
<p>Sociāli mazaktīvi iedzīvotāji lauku teritorijā</p>	<p>Partnerības darbības teritorijā ir reģistrētas 148 NVO, tomēr tikai neliela daļa no tām ir aktīvas un regulāri darbojas. Kā liecina Partnerības pieredze, iepriekšējā plānošanas periodā mazāk kā 10% no reģistrētajām NVO pieteicās vai īstenoja projektus ar LEADER pieeju. NVO, kā arī neformālās iedzīvotāju grupas, kopienas un aktīvi iedzīvotāji ir būtisks vietējais resurss, lai veidotu kvalitatīvu dzīves un darba vidi lauku teritorijās.</p>	<p>Jāaktivizē pilsoniska sabiedrība. Lai vietējos iedzīvotājus aktivizētu, iesaistītu vietējās attīstības procesos, ar pozitīviem piemēriem jāveicina iedzīvotāju sadarbība, jāiedzīvina Partnerības darbības teritorijā aktīvās kopienas un viedo ciemu ideja. Aktīvās kopienas labi pārzina iedzīvotāju vajadzības, pieejamos resursus un atbilstošākos risinājumus, tās ir nozīmīgs resurss vietējo teritoriju attīstībā, efektīvi iesaistot pieejamos resursus un konkrētās vietas vajadzībās balstītu risinājumu izstrādē.</p>
<p>IESPĒJAS</p>	<p>Ko tas nozīmē?</p>	<p>Secinājumi – kas jādara, lai attīstītu iespējas?</p>
<p>Atbalsts uzņēmējiem, to darbības nodrošināšanai un attīstībai, jaunu uzņēmumu un pakalpojumu izveidei, kā arī esošo paplašināšana un dažādošana</p>	<p>Partnerības darbības teritorijā darbojas jau pieredzējuši uzņēmumi un attīstās arī jauni, tomēr pēdējos gados tiem visiem ir liels izaicinājums nodrošināt pat savas pamatdarbības nepārtrauktību – Covid-19 pandēmijas ierobežojumi, robežu slēgšana, sankcijas sadarbībai ar Krievijas un Baltkrievijas uzņēmumiem, augstā inflācija u.c. apstākļi, apgrūtina to darbību. Ir būtiski atbalstīt esošos uzņēmumus, kas nodrošina darba vietas, vienlaikus jāpalīdz tiem rast risinājumus arī attīstībai, esošo</p>	<p>Atbalsts uzņēmējdarbībai, īpaši jaunu uzņēmumu attīstībai un ražošanas attīstībai. Jāsekmē vietējo resursu izmantošana uzņēmējdarbībā, radot augstāku pievienoto vērtību teritorijā ražotajām precēm un produktiem. Jāinformē uzņēmēji par pieejamajiem un jauniem atbalsta instrumentiem finansējuma piesaistei, apmācībām darbinieku kvalifikācijas celšanai; jāīsteno sadarbības projekti, kas ļautu palielināt vietējo uzņēmēju atpazīstamību un paplašināt preču, produktu un pakalpojumu realizācijas tirgu. Primārās lauksaimniecības un mežsaimniecības pievienotās vērtības paaugstināšana,</p>

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

	preču un pakalpojumu dažādošanai un jaunu darba vietu radīšanai, kas kritiski svarīgs teritorijas sociālekonomiskajai attīstībai.	attīstot pārstrādi un sniedzot pakalpojumus iedzīvotājiem.
Izglītības, sociālo un veselības pakalpojumu attīstība	Iedzīvotājiem nepieciešami dažādi izglītības, sociālie un veselības pakalpojumi, kas atbilstu un tiktu pielāgoti sabiedrības vajadzībām, ņemot sabiedrības novecošanās un iedzīvotāju sarūkšanas tendences ilgtermiņā. Ir būtiski nodrošināt kvalitatīvus dzīves apstākļus, t.sk. pakalpojumu pieejamību ikvienam iedzīvotājam, t.sk. rast risinājumus pakalpojumu pieejamībai attālās lauku teritorijās.	Jāatbalsta uzņēmēji, t.sk. sociālie uzņēmēji, kas nodrošinātu izglītības, sociālo un veselības pakalpojumu piedāvājumu to pielāgojot vietējo iedzīvotāju pieprasījumam un vajadzībām, t.sk. attīstot risinājumus pakalpojumu pieejamībai arī attālu lauku teritoriju iedzīvotājiem. Tāpat ir jāatbalsta NVO un kopienas, kas īstenot iniciatīvas ar pozitīvu ietekmi uz izglītības, sociālās vai veselības vajadzību risinājumiem vietējās teritorijās. Atvērtākai un ilgtspējīgākai vietējo vajadzību apzināšanai, Partnerība ir izveidojusi platformu, kurā tiek apkopotas iedzīvotāju vajadzības (skat. https://www.ludzaspartneriba.lv/aktivas-kopienas)
Veicināt produktu ar lielāku pievienoto vērtību radīšanu un bioproduktu piedāvājumu	Arvien vairāk pieaug pieprasījums pēc veselīgiem produktiem, kā arī pieaug pieprasījums pēc amatnieku izstrādājumiem no dabīgiem materiāliem. Latgalei ir savas mājražošanas un amatniecības tradīcijas, kuras jāievirza uzņēmējdarbības attīstības gultnē, tostarp saistībā ar tūrisma nozares attīstību. Piemēram, jāatbalsta lauksaimniecības produktu pārstrāde. Tāpat jāveicina bioloģiskās saimniekošana un atbilstošas loģistikas nodrošinājums. Jāattīsta kulinārais tūrisms, tā popularizējot vietējo mājražotāju un veicinot bioloģiski ražoto produktu lielāku pieprasījumu.	Ņemot vērā tradīcijas un pieredzi, turpināt attīstīt mājražošanu un amatniecību, sasaistot tās ar tūrisma iespējām. Atbalstīt aktivitātes, kas veicina šīs produkcijas noieta tirgu. Tirdzniecības vietas, loģistikas centri, produkcijas savākšanas vietas, produkcijas degustācijas telpas.
Teritorijas labiekārtošana	Turpināt teritorijas labiekārtošanu, nodrošinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un pieejamību iedzīvotājiem.	Atbalsts jānodrošina teritorijas labiekārtošanai saskaņā ar iedzīvotāju vajadzībām, kas apkopotas SVVA stratēģijas izstrādes laikā un tiks īstenotas 2023.-2027. plānošanas periodā-

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

<p>Iedzīvotāju iesaiste sabiedriskajās aktivitātēs, kopienu stiprināšana.</p>	<p>Vietējo kopienu stiprināšana. Iedzīvotāju iesaiste kultūras un sporta pasākumos, viedo ciemu idejas iedzīvināšana.</p>	<p>Atbalsts sabiedriskajām aktivitātēm Partnerības darbības teritorijas iedzīvotājiem, tostarp sociāli mazaizsargātajām un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupām iesaistot tās projektu aktivitātēs un integrējot sabiedrībā. Tāpat ir būtiski atbalstīt kopienu un aktīvo iedzīvotāju iniciatīvas savu teritoriju un vajadzību risināšanā, īpaši sekmējot to pašorganizēšanās spējas – apzinot vajadzības un resursus, attīstīt to teritorijām un iedzīvotājiem atbilstošas iniciatīvas sociālekonomiskās, kultūras un citu jautājumu risināšanai.</p>
<p>Starptautiskie, starpteritoriālie un Partnerības sadarbības projekti.</p>	<p>Īstenojot sadarbības projektus ar LEADER/SVVA pieeju būs iespēja stiprināt uzņēmēju, kopienu un aktīvo iedzīvotāju zināšanas un prasmes teritorijai aktuālu jautājumu risināšanā un sadarbības veidošanā.</p>	<p>Īstenojot stratēģiju, tiks īstenoti vismaz divi sadarbības projekti, īpašs fokuss uz sociālās uzņēmējdarbības attīstību un viedo ciemu attīstība Ludzas rajona partnerības darbības teritorijā.</p>
<p>DRAUDI</p>	<p>Ko tas nozīmē?</p>	<p>Secinājumi – kas jādara, lai novērstu draudu ietekmi?</p>
<p>Iedzīvotāju skaita un intelektuālā potenciāla samazināšanās</p>	<p>Samazinoties iedzīvotāju skaitam, sevišķi aktīvo un uzņēmīgo cilvēku aizplūšana, rada draudus teritorijas veiksmīgai un ātrākai attīstībai.</p>	<p>Katrs iedzīvotājs ir vērtība. Nodrošinot atbalstu Partnerības darbības teritorijas aktīvo kopienu/ viedo ciemu aktivitātēm, tiks sasniegti un iesaistīti teritorijas iedzīvotāji. Kopienas sajūta, kopīga darbošanās mazinās bezcerību un velmi doties uz attīstības centriem vai ārpus Latvijas. VRG, iesaistot aktīvās kopienas kā piemēram biedrību “Kūzuls”, savu iespēju robežās strādā ar uzņēmējdarbības attīstīšanu un sabiedriskajām aktivitātēm.</p>
<p>Sarežģīti uzņēmējdarbības uzsākšanas un darbības nodrošināšanas apstākļi</p>	<p>Mazo un vidējo uzņēmumu darbībā nav stabilitātes, to ietekmē virkne faktoru, kā, piemēram, nodokļu politika attiecībā uz uzņēmējdarbību, nodokļu politikas neprognozējamība ilgtermiņā, ierobežota kvalificēta darba spēka pieejamība, kā arī finanšu līdzekļu pieejamība darbības uzsākšanai vai attīstībai u.c. Tāpat būtiska ietekme ir arī ģeopolitiskajai situācijai, kas</p>	<p>Jāatbalsta esošie uzņēmumi, jāmotivē tie sadarboties, lai varētu paplašināt (un nepieciešamības gadījumā pārorientēt) savu produktu un pakalpojuma tirgu. Tāpat jāveido sadarbība starp uzņēmējiem, VRG un aktīvajām kopienām; lai aktīvāk izmantotu vietējos resursus teritorijas attīstībai nepieciešamo vajadzību risināšanai un dažādu ārējo izaicinājumu pārvarēšanai.</p>

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

	pierobežā esošajām teritorijām būtiski ietekmējusi ekonomisko aktivitāti un sadarbību par kaimiņvalstīm.	
Nestabila globālā politiskā situācija	Īpašs pierobežas režīms. Ārkārtējās situācijas stāvoklis pierobežā.	Valstiski risināms jautājums. VRG un aktīvās kopienas savu iespēju robežās nodrošinās izglītojošus un informējošus pasākumus.

1.4. Teritorijas attīstības vajadzību identificēšana un potenciāla analīze

Ņemot vērā iepriekš minētos statistikas datus, teritorijas SVID analīzi, kā arī analizētos dažāda līmeņa plānošanas dokumentus un iedzīvotāju aptaujas, secināms, ka būtiskākās teritorijas attīstības vajadzības ir:

Ekonomiskā attīstība:

Būtiskākās atbalstāmās uzņēmējdarbības jomas:

- Esošo uzņēmumu attīstība gan esošā nozarē, gan jaunā nozarē;
- Jaunu uzņēmumu izveide;
- Ražošanas attīstība;
- Jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, to atpazīstamības veicināšana;
- Produkcijas realizēšanai paredzētas vietas radīšanai vai labiekārtošanai ;
- .Kvalitatīvu darba apstākļu radīšanai un darbinieku produktivitātes kāpināšanai;

.

Sociālā attīstība:

Būtiskākās atbalstāmās sabiedriskās aktivitātes:

Par būtiskākajām sabiedrisko aktivitāšu atbalstāmajām jomām būtu uzskatāmas tās, kuras:

- a) balstās uz vietējo iedzīvotāju prasmēm un interesēm;
- b) iesaista plašu interesentu loku;
- c) nākotnē spēj radīt uzņēmējdarbību un kuru rezultātā rodas preces vai pakalpojumi, kas ir pieprasīti tirgū (sociālā uzņēmējdarbība);
- d) veicina apdzīvojuma saglabāšanos vai palielināšanos;
- e) veicina pilsoniski atbildīgas kopienas attīstību;
- f) nodrošina vienlīdzīgas iespējas;
- g) veicina sociāli mazaizsargāto iedzīvotāju grupu integrēšanu sabiedrībā.
- h) veicina digitālo tehnoloģiju prasmju izmantošanu.

Būtiskākie atbalstāmie pakalpojumi:

- a) Par vietējai kopienai būtiskiem pakalpojumiem prioritāri būtu uzskatāmi tie, kuri:
- b) ir pieprasīti pēc iespējas plašākam iedzīvotāju lokam (veidojot vienmērīgu un ekonomiski pamatotu pakalpojumu pieejamības pārklājumu);
- c) kas ir nozīmīgi vietējas kopienas pastāvēšanai un attīstībai;
- d) veicina apdzīvojuma saglabāšanos vai palielināšanos.(Piemēram, tūrisma pakalpojumi).

Ilgspējīga attīstība:

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

Par būtiskāko uzskatāmas – dabas un vēsturiskā mantojuma saglabāšana, kas veicina dabas aizsardzību, kultūras pakalpojumu pieejamību vietējiem iedzīvotājiem un veicina uzņēmējdarbības attīstību kopumā.

Integrēta attīstība:

Būtiski ir teritorijas attīstību balstīt uz pieredzēm un praksēm, kā arī atrasties pastāvīgā izglītības (inovāciju) procesā, veicināt mūžizglītību, tādā veidā pastiprinot vietas potenciāla efektīvāku izmantošanu, tai pat laikā radot lielāku ekonomisko ieguvumu, veicinot pakalpojumu un piedāvājumu radīšanu vairākās teritorijās vai pat valstīs.

Nosakot galvenās vajadzības un potenciālās attīstības jomas, Ludzas rajona partnerība ņēma vērā ne tikai iepriekš gūtos secinājumus, bet arī iespējamo pieejamo finansējuma apjomu. Teritorijas attīstības vajadzību identificēšanas un potenciāla analīzes pamatā ir vietējo iedzīvotāju identificētās vajadzības, kas ir iegūtas, iesaistot dažādas iedzīvotāju grupas stratēģijas izstrādes procesā.

1.5. Starpteritoriālās, starpvalstu un VRG darbības teritorijā sadarbības vajadzību novērtējums

Sadarbības vajadzības izvērtētas kopā ar teritorijas vajadzībām, sadarbība primāri tiek saskatīta apmācību un pozitīvās pieredzes izziņāšanā, apguvē un ieviešana Ludza rajona partnerības darbības teritorijā. 2023.-2027.gadā sadarbības virzieni ir uzņēmējdarbībā, īpaši lai sekmētu sociālās uzņēmējdarbības attīstību teritorijā, kā arī sadarbība kopienu stiprināšanā, īpaši viedo ciemu idejas iedzīvināšanā Partnerības darbības teritorijā. Iepriekšējā plānošanas periodā Ludzas rajona partnerība īstenoja vairākus starpteritoriālos projektus, kuros īstenoja teritorijas attīstībai nozīmīgas iniciatīvas:

““Velo tūrisma attīstība Austrumlatvijā pieslēdzoties starptautiskajam Velomaršrutu tīklam EuroVelo11“ (2019-2022).

“Tūristam draudzīgs Latgales uzņēmējs digitalizācijas laikmetā” (2019- 2022).

“Mākslas skolas pedagogu un skolēnu prasmju pilnveidošana radošās industrijas attīstīšanai sadarbības partneru teritorijās”(2018-2021).

2. Stratēģiskā daļa

2.1. Stratēģijas vīzija, mērķi un rīcības

Partnerības darbības teritorijas attīstības vīzija:

Ludzas rajona partnerības darbības teritorija ir ekonomiski un sociāli aktīva teritorija, kur notiek ilgtspējīga saimniekošana.

Atslēgas vārdi:

1. Ekonomiski aktīva teritorija – teritorija, kur ikvienam, kurš nolēmis veikt uzņēmējdarbību, ir radīti atbalsta instrumenti ideju pārvēršanai uzņēmējdarbībā. Teritorijā attīstās ražošana, pakalpojumi, daudzveidīgi saimniekošanas veidi.
2. Sociāli aktīva teritorija – teritorija, kurā ikvienam ir iespējas justies droši gan sociāli, gan ekonomiski, kur nodrošināti visi nepieciešamie pakalpojumi ar dzīvi apmierinātam cilvēkam.
3. Ilgtspējīga saimniekošana – tiek saglabāts un ilgtspējīgi izmantots esošais dabas un kultūras mantojums. Tīra un nepārveidota dabas vide, daudzveidīgais kultūrvēsturiskais mantojums veido pievilcīgu vidi gan iedzīvotājiem, gan investoriem, gan viesiem.

Lai tuvinātu šo vīziju, 2023.-2027. gada plānošanas periodā ir izvirzīti divi stratēģiskie mērķi :

M1. Uzņēmējdarbības attīstība, veicinot stabilu vietējo ekonomiku.

M2. Kopienas spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas.

Mērķa 1 sasniegšanai izvirzītas 3 rīcības:

R1.1. Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas esošiem uzņēmumiem attīstot ražošanu, sociālo uzņēmējdarbību, dažādojot pakalpojumus esošā nozarē un veicinot investīcijas lauku teritorijā.

Rīcības ietvaros atbalsts noteikts šādām darbībām:

- Esošo produktu un pakalpojumu attīstīšanai, jaunu produktu un pakalpojumu attīstīšanai esošā nozarē, to realizēšanai tirgū, atpazīstamības tēla veidošanai, kvalitatīvu darba apstākļu radīšanai un darbinieku produktivitātes kāpināšanai;
- Produkcijas realizēšanai paredzētas vides labiekārtošanai, kā arī jaunu realizācijas veidu ieviešanai un to atpazīstamības veidošana.

Atbalsta jomas:

- Lauksaimniecības produktu pārstrāde
- Ražošanas attīstība
- Veselības pakalpojumu nodrošināšana (kā piem. ārstu prakses, zobārsti, rehabilitologi u.c.)
- Tūrisms
- Sociālā uzņēmējdarbība, sociālās jomas pakalpojumu nodrošināšana
- Cītu iedzīvotājiem nepieciešamo pakalpojumu nodrošināšana
- Tirdzniecības vietu labiekārtošana
- Kvalitatīvu darba apstākļu radīšana darba vietās.

R1.2. Uzņēmējdarbības uzsākšanas un jaunas nozares uzsākšanas esošiem uzņēmumiem veicināšana produktu un pakalpojumu radīšanai.

Rīcības ietvaros atbalsts noteikts šādām darbībām:

- uzņēmējdarbības uzsākšana un jaunas nozares uzsākšana esošiem uzņēmējiem jaunu produktu un pakalpojumu radīšanai, to realizēšanai tirgū, atpazīstamības veidošanai, kvalitatīvu darba apstākļu radīšanai un darbinieku produktivitātes kāpināšanai;
 - produkcijas realizēšanai paredzētas vides radīšanai, kā arī jaunu realizācijas veidu ieviešanai un to atpazīstamības veidošanai;
 - atbalsts jaunu produktu un pakalpojumu radīšanai lauku teritorijā, saņem kā fiksētas summas maksājumu ar budžeta projekta aprēķina metodi “Lauku biļete”, izmantojot Zemkopības ministrijas apstiprināto metodiku fiksētas summas maksājuma piemērošanai.

Atbalsta jomas:

- Lauksaimniecības produktu pārstrāde
- Ražošanas attīstība
- Veselības pakalpojumu nodrošināšana (kā piem. ārstu prakses, zobārsti, rehabilitologi u.c.)
- Tūrisms
- Sociālā uzņēmējdarbība, sociālās jomas pakalpojumu nodrošināšana
- Cītu iedzīvotājiem nepieciešamo pakalpojumu nodrošināšana
- Tirdzniecības vietu izveide
- Kvalitatīvu darba apstākļu radīšana darba vietās

Apraksts R1.1, R1. 2: Veicināt sabiedrības iesaistīšanos vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvās, tā radot jaunas vērtības vietējā teritorijā, produktīvāk izmantojot vietējos resursus, sekmējot sadarbību un vietējo patēriņu, kā arī attīstot jaunus uzņēmējdarbības modeļus, kas paaugstina lauku teritoriju iedzīvotāju dzīves kvalitāti un veicina konkurētspēju un vietējās teritorijas sociālekonomisko attīstību.

Rīcību ietvaros paredzēts atbalstīt jaunu tūrisma pakalpojumu attīstību un esošo uzlabošanu, jaunas uzņēmējdarbības veidošanu un esošās attīstību ražošanas nozarēs un jaunu pakalpojumu vietējiem iedzīvotājiem izveidē, sociālās uzņēmējdarbības attīstību, paredzot ieguldījumus gan būvniecībā, gan aprīkojumā.

Prioritāte – darba vietu radīšana, esošo darba vietu saglabāšana, ražošanas attīstība, tūrisma attīstības veicināšana, sociālās uzņēmējdarbības attīstīšana, īpaši domājot par lauku teritoriju. SVVA stratēģija atbalsta iespēju rast efektīvus risinājumus vides un klimata horizontālo mērķu īstenošanā, kā arī piedāvāt atbalstu inovatīviem risinājumiem nodarbinātības veicināšanā un ienākumu iespēju palielināšanā, uzlabojot vietējo iedzīvotāju dzīves apstākļus, kā arī sekmēt ilgtspējīgas attīstības principu ievērošanu, nodrošinot dzimumu līdztiesību un jauniešu iesaistīšanos.

R.1.3. Sadarbības aktivitātes uzņēmējdarbības aktivizēšanai un tīklošanās nodrošināšanai

Rīcības ietvaros paredzēts īstenot sadarbības projektus, lai stimulētu Partnerības darbības teritorijā uzņēmēju apmācības, sadarbību, tīklošanos un veiksmīgās pieredzes pārnesi no VRG darbības teritorijām Latvijā un citās ES valstīs.

Mērķa 2 “**Kopienų spēcināšana un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas**” sasniegšanai izvirzītas 3 rīcības:

R.2.1. Vietējās teritorijas sakārtošana, lai uzlabotu pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību, un sabiedrisko aktivitāšu dažādošana.

Rīcības ietvaros atbalsts noteikts šādām darbībām:

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

- vietējās teritorijas, tostarp dabas un kultūras objektu, sakārtošana, lai uzlabotu to pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību, tajā skaitā, nodrošinot attiecīgās vides infrastruktūras sakārtošanu, lai pielāgotu personām ar dzirdes, redzes vai kustību traucējumiem, kā arī riteņkrēslu un ratiņu lietotājiem (piemēram, uzbrauktuves, bezmaksas stāvlaukumus, liftus, durvis, tualetes, dušas telpas).
- sabiedrisko aktivitāšu dažādošana, tostarp atbalstot apmācību un interešu klubu, kultūras, vides aizsardzības iniciatīvas, kā arī sporta un citu brīvā laika pavadīšanas veidu aktivitātes un nepieciešamā aprīkojuma sagādi. Prioritāri tiks atbalstīti projekti, kas risina kopienas iedzīvotāju vajadzības, kas apzinātas, apkopotas un publicētas Ludzas rajona partnerības mājas lapā sadaļā “Aktīvās kopienas” (skat. <https://www.ludzaspartneriba.lv/aktivas-kopienas>).

R.2.3.Kopienu, kas īsteno Viedā ciema iniciatīvas, attīstīšana.

Rīcības ietvaros atbalsts noteikts šādām darbībām:

- sabiedrisko aktivitāšu dažādošana, tostarp atbalstot viedo ciemu, apmācību un interešu klubu, kultūras, vides aizsardzības iniciatīvas, kā arī sporta un citu brīvā laika pavadīšanas veidu aktivitātes un nepieciešamā aprīkojuma sagādi.
 - vietējās teritorijas, tostarp dabas un kultūras objektu, sakārtošana, lai uzlabotu to pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību.
- Prioritāri tiks atbalstīti projekti, kas risina kopienas iedzīvotāju vajadzības, kas apzinātas, apkopotas un publicētas Partnerības mājas lapā sadaļā “Aktīvās kopienas” (skat. <https://www.ludzaspartneriba.lv/aktivas-kopienas>).

R.2.3.Jauniešu iniciatīvu attīstīšana, lai nodrošinātu iespēju iegūt dzīvei

Rīcības ietvaros atbalsts noteikts šādām darbībām:

- jauniešu iniciatīvām, kas nodrošina jauniešiem apgūt nepieciešamās prasmes, zināšanas un kompetences uzņēmējdarbības uzsākšanai, Partnerības darbības teritorijā. Rīcības ietvaros īstenoto projektu tiešā mērķgrupa ir jaunieši vecumā no 15 – 25 gadiem.
- Ja projektu īsteno lauku teritorijā, atbalstu var saņemt kā fiksētas summas maksājumu “Jauniešu iniciatīvas”, izmantojot Zemkopības ministrijas apstiprināto metodiku fiksētās summas maksājuma piemērošanai.

R.2.4. Sadarbības aktivitātes kopienu aktivizēšanai un tīklošanās nodrošināšanai

Rīcības ietvaros paredzēts īstenot sadarbības projektus, lai stimulētu Partnerības darbības teritorijā iedzīvotāju, NVO, kopienu, viedo ciemu apmācības, sadarbību, tīklošanos un veiksmīgās pieredzes pārnesi no citām VRG darbības teritorijām Latvijā un ES valstīs.

R.2.1., 2.2., 2.3., 2.4. apraksts.

M2 rīcību ietvaros tiks veicināta sabiedrības iesaistīšanās vietējo resursu – dabas, kultūras, vides infrastruktūras un cilvēku kapitāla stiprināšana, tā palielinot lauku iedzīvotāju drošumspēju, kā arī vietas potenciālu un pievilcību, lai veidotu labvēlīgus nosacījumus iedzīvotāju dzīves un darba kvalitātei Partnerības darbības teritorijā, vienlaikus stiprinot un veidojot integrētu tūrisma, kultūras, veselības un citu saistītu pakalpojumu un produktu piedāvājumu.

Prioritāri tiks atbalstīti projekti, kas veicinās aktīvāku viedo ciemu idejas iedzīvināšanu teritorijā.

2.2. Sasniedzamie rezultāti

Nr. p.k.	Mērķis/rīcība	Novērtējuma rādītājs	Bāzes vērtība 2023. gads	2025. gads	2027. gads
1	<p>M1 Uzņēmējdarbības attīstība, veicinot stabilu vietējo ekonomiku/</p> <p>R1.1. Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas esošiem uzņēmumiem attīstot ražošanu, sociālo uzņēmējdarbību, dažādojot pakalpojumus esošā nozarē un veicinot investīcijas lauku teritorijā.</p> <p>VRG dati , dati no projektu pieteikumiem.</p>	<p>Atbalstīti (skaits)</p> <p>uzņēmumi</p> <p>Radītas (skaits) darba vietas</p> <p>Saglabātas (skaits) darba vietas</p> <p>Uzlaboti(skaits) esošie produkti un/vai pakalpojumi</p>	<p>0</p> <p>0</p> <p>0</p> <p>0</p>	<p>6</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>2/4</p>	<p>16</p> <p>12</p> <p>12</p> <p>8/12</p>
2	<p>M1 Uzņēmējdarbības attīstība, veicinot stabilu vietējo ekonomiku/ R1.2.</p> <p>Uzņēmējdarbības uzsākšanas un jaunas nozares uzsākšanas esošiem uzņēmumiem veicināšana produktu un pakalpojumu radīšanai.</p> <p>VRG dati – dati no projektu pieteikumiem.</p>	<p>Atbalstīti (skaits)</p> <p>uzņēmējdarbības uzsācēji</p> <p>Radīti (skaits) produkti un/vai jauni pakalpojumi</p>	<p>0</p> <p>0</p>	<p>2</p> <p>2/4</p>	<p>8</p> <p>4/12</p>
3	<p>M1 Uzņēmējdarbības attīstība, veicinot stabilu vietējo ekonomiku R1.3.</p> <p>Sadarbības aktivitātes uzņēmējdarbības aktivizēšanai un tīklošanās nodrošināšanai.</p>	<p>Iesaistīti (skaits) uzņēmēji</p>	<p>0</p>	<p>8</p>	<p>18</p>

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

	VRG dati – iesaistīto uzņēmumu skaits				
4	<p>M2 Kopienų spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas/ R.2.1. Vietējās teritorijas sakārtošana, lai uzlabotu pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību, un sabiedrisko aktivitāšu dažādošana.</p> <p>VRG dati – dati no projektu pieteikumiem.</p>	<p>Labiekārtoti (skaits) objekti Dažādotas (skaits) sabiedriskās aktivitātes</p>	<p>0 0</p>	<p>5 4</p>	<p>14 20</p>
5	<p>M2 Kopienų spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas/ R.2.2. Kopienų, kas īsteno Viedā ciema iniciatīvas, attīstīšana.</p> <p>VRG dati – dati no projektu pieteikumiem.</p>	<p>Atbalstītas (skaits) kopienas, kas īsteno Viedā ciema iniciatīvas</p>	<p>0</p>	<p>2</p>	<p>4</p>
6	<p>M2 Kopienų spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas/ R.2.3. Jauniešu iniciatīvu attīstīšana, lai nodrošinātu iespēju iegūt dzīvei nepieciešamās prasmes, zināšanas un kompetences uzņēmējdarbības uzsākšanai.</p> <p>VRG dati – dati no projektu pieteikumiem.</p>	<p>Atbalstītas (skaits) iniciatīvas</p>	<p>0</p>	<p>2</p>	<p>6</p>
7	<p>M2 Kopienų spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas/ R.2.4. Sadarbības aktivitātes kopienu aktivizēšanai un tīklošanās nodrošināšanai.</p> <p>VRG dati – iesaistīto kopienu skaits</p>	<p>Iesaistītas (skaits) kopienas</p>	<p>0</p>	<p>6</p>	<p>20</p>

2.3. Inovatīvo risinājumu identificēšana

Globālo procesu un pieaugošās konkurences ietekmē uzņēmumu, jo īpaši mikro, mazo un vidējo uzņēmumu, izaugsme un konkurētspēja aizvien vairāk ir atkarīga gan no spējas pielietot jaunas zināšanas, organizācijas un darba metodes, gan kapacitātes iesaistīties pētniecisko izstrādņu komercializācijas procesos, lai attīstītu jaunus produktus, pakalpojumus vai procesus. Citiem vārdiem – uzņēmumiem jācenšas izmantot tās iespējas un konkurētspējas priekšrocības, ko var sniegt ieguldījumi inovācijā.

Inovācija ir process, kurā jaunas zinātniskās, tehniskās, sociālās, kultūras vai citas jomas idejas, izstrādnes un tehnoloģijas tiek īstenotas **tirgū pieprasītā un konkurētspējīgā produktā vai pakalpojumā**.¹⁰

- Produkta inovācija - ietver **jaunas vai ievērojami uzlabotas** preces vai pakalpojumus. Produkta inovācija nozīmē būtiskus uzlabojumus tehniskajā specifiskācijā, dažādās komponentēs un materiālos, pastāvošajās programmatūrās, lietotājdraudzīgumu vai citas funkcionālās īpašības.
- Procesa inovācija. Procesa inovācija ietver jaunas vai ievērojami uzlabotas **ražošanas vai piegādes metodes**. Procesa inovācija nozīmē būtiskas izmaiņas **tehnoloģijās, iekārtās un/vai programmatūrā**. Uzlabots piegādes veids.
- Mārketinga inovācija. Mārketinga inovācija ietver jaunas mārketinga metodes, t.sk. būtisku izmaiņu veikšanu ne tikai ražojumu dizainā vai iepakojumā, bet arī produktu izplatīšanā, produktu izvietojumā vai izmaiņas cenu politikā.
- Organizatoriskā inovācija. Organizatoriskā inovācija ietver jaunas organizatoriskas metodes **uzņēmuma uzņēmējdarbības praksē**, darba vietu organizāciju vai ārējās attiecības. Uzlaboti organizācijas iekšējie procesi.
- Sociālā inovācija – jaunas vai būtiski pilnveidotas iniciatīvas, kas **nodrošina sociālo, vides vai kultūras vērtību kopienai Partnerības darbības teritorijā**. Virsmērķis ir labklājības līmeņa paaugstināšana šādās jomās - kultūra, sabiedrība, ekonomika, vide.

Inovatīva projekta pazīmes **M1 Uzņēmējdarbības attīstība, veicinot stabilu vietējo ekonomiku** (kritēriji) :

1. Inovatīvais produkts/pakalpojums risinās reālu vajadzību – pierāda ar statistiku, apliecinājumiem un/vai citiem dokumentiem.
2. Būs novatorisks risinājums - apraksta pārākumu tuvākajām alternatīvām, pārākums par alternatīvo produktu/pakalpojumu.

Inovatīva projekta pazīmes **M2 Kopienas spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas** (kritēriji):

- Projektā īstenotā ideja kopumā (nevis tās atsevišķie elementi) ir unikāla Partnerības darbības teritorijā – viss projekts kopumā rada jaunu vietu iedzīvotāju aktivitātēm vietā, kura līdz projekta īstenošanai nav bijusi izmantojama vai arī nav bijusi aktuāla iedzīvotājiem.

¹⁰ <https://innovation.lv/inovacija/>

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

Inovācija lauku teritorijā tiek definēta kā **kaut kā jauna** (jaunas izmaiņas) **ieviešana** ekonomiskajā vai sociālajā dzīvē lauku apvidos, kas noteiktai teritorijai **piešķir jaunu ekonomisko vai sociālo vērtību. Tātad - lauku teritorijā tiek ieviests jauns produkts**, kas veido jaunu ekonomisko/ sociālo vērtību, un tas būtiski stiprina lauku teritorijas pievilcību.

Stratēģija atbalsta visus iepriekš minētos inovāciju veidus, īpaši zinātnes un uzņēmējdarbības sadarbību.

Inovatīvam risinājumam ir jāatšķiras no tradicionālas, sabiedrībai zināmas pieejas, zināmiem produktiem un pakalpojumiem vai arī ja līdzīga veida produktu (preci, pakalpojumu vai aktivitāti) nav iespējams saņemt tuvākā apkārtnē. Projekta inovācija tiek vērtēta saskaņā ar kritērijiem. Vērtēšanas kritērijus Partnerība nosaka nolikuma veidā.

3. Rīcības plāns

3.1 Rīcības plāns 2023.–2027. gadam Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna 2023.-2027.gadam Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai intervencē "Darbību īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana" (turpmāk – KLP SP intervence)

Nr.	Mērķis/rīcība	KLP SP intervence	Maksimālā attiecināmo izmaksu summa vienam projektam (euro)	Maksimālā atbalsta intensitāte (%)	Īstenošanas kārtas (izsludināšanas princips)	Iznākuma rādītāji
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-
M1	M1.Uzņēmējdarbības attīstība, veicinot stabilu vietējo ekonomiku					
	R1.1. Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas esošiem uzņēmumiem attīstot ražošanu, sociālo uzņēmējdarbību, dažādojot pakalpojumus esošā nozarē un veicinot investīcijas lauku teritorijā.	"Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas"	150 000 euro	Pamata intensitāte- 40 % Iespēja palielināt līdz 75 % saskaņā ar rīcības plāna 3.2. punktu.	Projektu kārtas	Projektu skaits vismaz 16

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

M1	R1.2. Uzņēmējdarbības uzsākšanas un jaunas nozares uzsākšanas esošiem uzņēmumiem veicināšana produktu un pakalpojumu radīšanai.	"Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas"	15 000 euro * 25 000 euro	Intensitāte- 65 %*** Iespēja palielināt līdz 75 % saskaņā ar rīcības plāna 3.2. punktu.	Projektu nepārtrauktās kārtas	Projektu skaits vismaz 8
	R1.3. Sadarbības aktivitātes uzņēmējdarbības aktivizēšanai un tīklošanās nodrošināšanai.	"Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas"	100 000 euro	100 %		Iesaistīti vismaz 18 uzņēmēji
M2. Kopienų spēcināšanas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas						
M2	R.2.1. Vietējās teritorijas sakārtošana, lai uzlabotu pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību, un sabiedrisko aktivitāšu dažādošana.	"Kopienų spēcināšanas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas"	Ieguldījumiem pašvaldības infrastruktūras izveidei 100 000 <i>euro</i> Pārējiem projektiem 50 000 <i>euro</i>	Pamata intensitāte - 70 % Iespēja palielināt līdz 90 % saskaņā ar rīcības plāna 3.2. punktu.	Projektu kārtas	Labiekārtoti vismaz 14 objekti Dažādotas vismaz 20 sabiedriskās aktivitātes

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

	R.2.2. Kopienas, kas īsteno Viedā ciema iniciatīvas, attīstīšana.	"Kopienas spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas"	50 000 <i>euro</i>	90% *****	Projektu nepārtrauktās kārtas	Atbalstītas vismaz 4 kopienas, kas īsteno Viedā ciema iniciatīvas
M.2.	R.2.3. Jauniešu iniciatīvu attīstīšana, lai nodrošinātu iespēju iegūt dzīvei nepieciešamās prasmes, zināšanas un kompetences uzņēmējdarbības uzsākšanai Jaunieši 15 -25 gadi	"Kopienas spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas" Fiksētas summas maksājuma piemērošanai.	Fiksēta summa 6 000 <i>euro</i> **	100% *****	Projektu kārtas	Atbalstītas vismaz 6 iniciatīvas
	R.2.4. Sadarbības aktivitātes kopienu aktivizēšanai un tīklošanās nodrošināšanai	"Kopienas spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas"	100 000 <i>euro</i>	100%		Iesaistītas vismaz 20 kopienas (dalībnieki)

*1 Maksimālā atbalsta summa var mainīties atbilstoši metodikai “Fiksētas summas maksājums ar budžeta projekta aprēķina metodi “Lauku biļete” un to piemērošana Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plānā 2023.-2027.gadam”

**2 Maksimālā atbalsta summa var mainīties atbilstoši metodikai “Fiksētas summas maksājums “Jauniešu iniciatīva” un to piemērošana Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plānā 2023.-2027.gadam”

*****/3 R1.2. Uzņēmējdarbības uzsākšanas veicināšana produktu un pakalpojumu radīšanai atbalsta intensitāte 65 %. Prioritāte, lai veicinātu uzņēmējdarbības uzsākšanu un jaunu cilvēku neaizplūšanu no VRG darbības teritorijas

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

*****/4 R.2.2. Kopienu (biedrība vai nodibinājums, reliģiska organizācija vai interešu grupa, kas atspoguļo savu darbību Ludzas rajona VRG mājas lapas sadaļā “Aktīvās kopienas” <https://www.ludzaspartneriba.lv/aktivas-kopienas>), kas īsteno Viedā ciema iniciatīvas, attīstīšana atbalsta intensitāte 90%. Prioritāte, lai veicinātu iedzīvotāju līdzdalību teritorijas attīstībā.

*****/5 R.2.3. Jauniešu iniciatīvu attīstīšana, lai nodrošinātu iespēju iegūt dzīvei nepieciešamās prasmes, zināšanas un kompetences uzņēmējdarbības uzsākšanai. atbalsta intensitāte 100% Prioritāte jauniešu iniciatīvu attīstīšanai.

Mācību izmaksas attiecināmas R1.3, R2.3, R2.4.

3.2. Kritēriju apraksts maksimālās atbalsta intensitātes noteikšanai rīcībām

M1.Uzņēmējdarbības attīstība, veicinot stabilu vietējo ekonomiku

Attiecināmā rīcība: R1.1. Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas esošiem uzņēmumiem attīstot ražošanu, sociālo uzņēmējdarbību, dažādojot pakalpojumus esošā nozarē un veicinot investīcijas lauku teritorijā.

Aktivitātē "Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas" paaugstināta atbalsta intensitāte :

- no 40 procentiem līdz 65 procentiem sekojošās prioritārajās jomās:

Nr.	Prioritāte	Iespēja palielināt atbalsta intensitāti maksimāli par 25 %
1.	Ražošana, izņemot malkas ražošanu (malkas ražošanas attīstībai piesaistīts nozīmīgs finansējums 2014-2022, bet kā prioritāte saglabājas, jo nozīmīgs vietējais energoresurss) Malkas ražošana	+25% +5%
2.	Tūrisms	+10%
3.	Sociālā uzņēmējdarbība	+5%
4.	Inovācija	+5%

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

5	Lauku teritorija	+5%
---	------------------	-----

➤ līdz 75 procentiem sekojošās prioritārajās jomās:

Nr.	Prioritāte	Iespēja palielināt atbalsta intensitāti maksimāli par 10 %
1	Atbalsta pretendents ir gados jauns lauksaimnieks	+10%
2	Atbalsta pretendents ir mazā lauku saimniecība	+10%
3	Investīcijas paredzētas pamatpakalpojumiem lauku teritorijā izglītības, sociālās vai veselības jomā. Piemēram, investīcijas paredzētas privātajās izglītības (t.sk. ārpusskolas) iestādēs, sociālās aprūpes pakalpojumu iestādēs, medicīnisko pakalpojumu sniedzējiem.	+10%

Attiecināmā rīcība: Rīcība R1.2. Uzņēmējdarbības uzsākšanas un jaunas nozares uzsākšanas esošiem uzņēmumiem veicināšana produktu un pakalpojumu radīšanai.

Aktivitātē "Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas", lauku teritorijā "Lauku biļete", izmantojot Zemkopības ministrijas apstiprināto metodiku paaugstināta atbalsta intensitāte:

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

- no 65 procentiem līdz 75 procentiem sekojošās prioritārajās jomās*

1	Atbalsta pretendents ir gados jauns lauksaimnieks;	+10%
2	Atbalsta pretendents ir mazā lauku saimniecība;	+10%
3	Investīcijas paredzētas pamatpakalpojumiem lauku teritorijā izglītības, sociālās vai veselības jomā. Piemēram, investīcijas paredzētas privātajās izglītības (t.sk. ārpusskolas) iestādēs, sociālās aprūpes pakalpojumu iestādēs, medicīnisko pakalpojumu sniedzējiem.	+10%

M2. Kopienų spēcināšana un vietu attīstību sekmējošas iniciatīvas

Attiecināmā rīcība: R.1. Vietējās teritorijas sakārtošana, lai uzlabotu pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību, un sabiedrisko aktivitāšu dažādošana. Aktivitātē "Kopienų spēcināšana un vietu attīstību sekmējošas iniciatīvas" paaugstināta atbalsta intensitāte:

- no 70 procentiem līdz 90 procentiem sekojošās prioritārajās jomās:

Nr.	Prioritāte	Iespēja palielināt atbalsta intensitāti maksimāli par 20 %
1.	Publiskās ārtelpas infrastruktūras attīstība vai pakalpojumu pieejamības uzlabošana	+15%
2.	Lauku teritorija (skatīt Terminu, teritorija ar iedzīvotāju skaitu līdz 5000)	+5%

3.3. Cita ārējā finansējuma nepieciešamība un piesaistīšanas novērtējums

Cita ārējā finansējuma piesaistīšana lauku attīstībai ir vitāli nepieciešama tādu stratēģisko mērķu sasniegšanai, kas nav sasniedzami ar LEADER pieeju 2020.-2014. gada plānošanas periodā gūtā pieredze liecina, ka Partnerības administrēšanas kapacitāte ir ierobežota, lai aktīvi piesaistītu vēl citu publisko resursu finansējumu. Tomēr iespēju robežās, reaģējot uz teritorijas iedzīvotāju, kopienu un uzņēmēju identificētajām vajadzībām, tiks meklētas iespējas piesaistīt arī citu ārējo finansējumu (t.sk. citu ES fondu, valsts finansējumu u.c.) teritorijas attīstībai atbilstoši SVVA stratēģijas mērķiem un prioritātēm. Aktuālākās jomas, kurām būtu nepieciešams papildu atbalsts no citu fondu finansējuma ir:

1. Sociālās uzņēmējdarbības veicināšana
2. Darbs ar aktīvajām kopienām, viedo ciemu iniciatīvu attīstīšana.

Kopš 2017.gada Ludzas rajona partnerība ir iestājusies un darbojas Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kamerā, kas paver plašākas iespējas uzņēmējdarbības attīstības jomā.

4. Sabiedrības virzītās vietējās attīstības stratēģijas īstenošana un novērtēšana

4.1. Vietējās rīcības grupas informācijas tīklu veidošanas apraksts un sadarbības nodrošināšana ar dažādām tās darbības teritorijā esošajām organizācijām

Partnerība savai informācijas ikdienas izplatīšanai izmanto šādus informācijas sniegšanas kanālus:

- Partnerības mājas lapa www.ludzaspartneriba.lv;
- Facebook lapā <https://www.facebook.com/LudzasRajonaPartneriba/> regulāri tiek izvietota informācija par biedrības aktualitātēm, kā arī SVVA stratēģiju, projektu konkursiem un stratēģijas ietvaros īstenotajiem projektiem;
- informatīvie semināri un diskusijas Partnerības darbības teritorijā;
- konsultācijas un apmācības, lai stiprinātu potenciālo projektu iesniedzēju kapacitāti;

Papildus, lai sekmētu ar LEADER pieeju īstenoto projektu atpazīstamību un rezultātu aktīvāku izmantošanu, ar projektu īstenotāju līdzdalību ir izveidota un tiek uzturēta LEADER projektu karte, kurā ikviens interesents var iepazīties par projektiem, kas ar LEADER pieeju ir īstenoti Partnerības darbības teritorijā.

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

Jaunajā plānošanas periodā paredzēts turpināt iepriekš aprakstīto praksi, kā arī ieviest jaunus informācijas sniegšanas un apmaiņas kanālus. Organizēt pieredzes apmaiņas braucienus uz citām VRG Latvijā vai ārvalstīs, lai padomi un potenciālos projektu iesniedzējus informētu par iespējām un atšķirīgām pieredzēm projektu ieviešanā.

4.2. Papildinātības nodrošināšana ar Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmu 2021.–2027.gadam un Eiropas Savienības Atveseļošanās un noturības mehānisma plānu

SVVA stratēģija sniegs ieguldījumu vairāku ES kohēzijas politikas programmas 2021.-2027.gadam specifisko atbalsta mērķu sasniegšanā.

Stratēģija 2023.-2027.mērķi (M) un rīcība (R)	Specifiskais atbalsta mērķis (SAM)	SAM pasākums
M1, R1.1. , R.1.2	1.2.3. Veicināt ilgtspējīgu izaugsmi, konkurētspēju un darba vietu radīšanu MVU, tostarp ar produktīvām investīcijām	1.2.3.1. Atbalsts MVU 1.2.3.6. Tūrisma atbalsta programma
M1, R1.1 - R1.3	2.2.2. Pārejas uz aprites ekonomiku veicināšana	2.2.2.4. Aprites ekonomika
M1, R1.3 M2 , R2.4	4.2.4. Veicināt mūžizglītību, jo īpaši piedāvājot elastīgas prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas iespējas visiem, ņemot vērā uzņēmējdarbības un digitālās prasmes, labāk prognozējot pārmaiņas un vajadzību pēc jaunām prasmēm, pamatojoties uz darba tirgus vajadzībām, atvieglojot karjeras maiņu un sekmējot profesionālo mobilitāti	4.2.4.2. Individuālajās vajadzībās balstīta mūžizglītība 4.2.4.3. Digitālo prasmju pilnveide

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

M1, R1.1, R.1.2, M2, R.2.1., R.2.2.	4.3.2. Kultūras un tūrisma lomas palielināšana ekonomiskajā attīstībā, sociālajā iekļaušanā un sociālajās inovācijās	Nav attiecināms
M1, R1.1, R.1.2	4.3.5. Uzlabot vienlīdzīgu un savlaicīgu piekļuvi kvalitatīviem, ilgtspējīgiem un izmaksu ziņā pieejamiem pakalpojumiem; pilnveidot sociālās aizsardzības sistēmas, tostarp veicināt sociālās aizsardzības pieejamību; uzlabot ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu pieejamību, efektivitāti un izturētspēju.	4.3.5.1. DI pakalpojumu pieejamība
M1, R1.1 – R1.3 M2, R.2.1.- R.2.4.	5.1.1. Vietējās teritorijas integrētās sociālās, ekonomiskās un vides attīstības un kultūras mantojuma, tūrisma un drošības veicināšana	5.1.1.1. Atbalsts uzņēmējdarbības infrastruktūrai 5.1.1.3. Publiskās ārtelpas attīstība 5.1.1.6. Kultūras mantojuma saglabāšana un jaunu pakalpojumu attīstība
M1, R1.1, R1.2	6.1.1. SAM "Pārejas uz klimatneitralitāti radīto ekonomisko, sociālo un vides seku mazināšana visvairāk skartajos reģionos"	6.1.1.3. “Atbalsts uzņēmējdarbībai nepieciešamās publiskās infrastruktūras attīstībai, veicinot pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku”

SVVA stratēģija nodrošinās papildinātību šādām Eiropas Savienības Atveseļošanās un noturības mehānisma plāna investīcijām:

Stratēģijas 2023.-2027.mērķi (M), rīcības (R)	Reformu un investīciju virziens	Plānotās investīcijas
M1, R1.1, R.1.2	2.2. Uzņēmumu digitālā transformācija un inovācijas	2.2.1.3.i. Atbalsts jaunu produktu un pakalpojumu ieviešanai uzņēmējdarbībā

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

M1, R1.3, M2, R2.3, R2.4.	2.3. Digitālās prasmes	2.3.2.1.i. Digitālās prasmes iedzīvotājiem, t.sk. jauniešiem
M1, R1.2, R.1.2, M2, R1.1, R2.2.	3.1. Reģionālā politika	3.1.2.1.i. Publisko pakalpojumu un nodarbinātības pieejamības veicināšanas pasākumi cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem

4.3. Projektu vērtēšanas kritēriji un kārtība, tostarp interešu konflikta novēršana

Ar projekta vērtēšanas kritēriju noteikšanas principiem tiek noteiktas vispārīgas prasības, kas tiks ievērotas, izstrādājot projektu pieteikumu vērtēšanas kritērijus. Partnerības vērtēšanas kritērijos tiks ievēroti šādi principi:

- atbilstības princips - vērtēšanas kritēriji vērtē, lai projektu pieteikumos plānotās aktivitātes un mērķi sniedz tiešu ieguldījumu SVVA stratēģijas rīcību un mērķu sasniegšanā;
- vienlīdzības princips - izstrādātie vērtēšanas kritēriji nav diskriminējoši un ir vienlīdzīgi attiecībā pret visiem, kas var pretendēt uz atbalstu;
- ilgtspējas princips - vērtēšanas kritēriji veicina projekta rezultātu saglabāšanu, izmantošanu un attīstību turpmāk;
- papildinātības princips prasa izvēlēties tādas kritērijus, kur projekti uzrāda saikni ar citām iestrādēm, kas jau īstenotas (iesniedzējs ir jau veicis investīcijas) vai arī tiek īstenotas blakus teritorijā (nepieciešamība veidot teritoriāli saistītas investīcijas, lai palielinātu sociālo vai ekonomisko efektu);
- efektivitātes princips - kritēriji vērtēs paredzēto projekta mērķu, aktivitāšu un plānoto ieguldījumu sabalansētību;
- inovācijas princips - kritēriji vērtēs projektos paredzēto iniciatīvu un aktivitāšu novitāti Partnerības darbības teritorijā;
- prioritāšu princips paredz, ka vērtēšanas kritērijos tiks vērtēts, vai projektu pieteikumos tiks sekmētas iniciatīvas, kas SVVA stratēģijā ir noteiktas kā īpaši atbalstāmas;
- atklātības princips - kritēriji un to vērtējums būs atklāts un pieejams projektu iesniedzējiem, vērtēšanas process tiks nodrošināts caurspīdīgs.
- taisnīguma princips - pret visiem projektu iesniedzējiem tiks ievēroti vienādi vērtēšanas kritēriji un principi, nepieļaujot interešu konflikta riskus.

Projektu vērtēšanas kritēriju mērķis: sarindot iesniegtos projektus atbilstoši stratēģijā norādītajām prioritātēm.

Vispārīgi nosacījumi projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju piemērošanai:

- ❖ Projekta iesniegums tiek vērtēts atbilstoši projektu vērtēšanas kritērijiem. Projektam piešķir noteiktu punktu skaitu atbilstoši katram vērtēšanas kritērijam, kas nosaka projekta atbilstību vietējai attīstības stratēģijai. Vērtētājs, vērtējot projekta iesniegumu, piešķir tikai tādus punktus, kas ir apstiprināti vietējā attīstības stratēģijā. Nav atļauts izmantot tādu punktu gradāciju, kas nav atrunāta stratēģijā. Pamatkritērijs par projekta atbilstību sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijai norādītajai rīcībai (1.kritērijs) tiek vērtēts ar “Atbilst” vai “Neatbilst”, ja kritērija vērtējums ir “Neatbilst”, projekts netiek vērtēts pēc projekta atlases kritērijiem. Ja projekta vērtētājs kādā no kritērijiem piešķir mazāku punktu skaitu, vai norāda, ka projekts neatbilst pamatkritērijam, tiek sniegts skaidrojums, pamatojot piešķirto vērtējumu.
- 1. Norāde par kritērija izvērtēšanai nepieciešamās informācijas atrašanās vietu projekta iesniegumā ir indikatīva un gadījumos, ja noteiktajā vietā informācija nav pieejama, nepieciešams izskatīt visu projekta iesniegumu pilnībā.
- 2. Vērtējot projekta iesnieguma atbilstību kritērijiem, jāņem vērā projekta iesniegumā pieejamā informācija, kā arī pārbaudē uz vietas konstatēto (ja ir veikta pārbaude uz vietas*). Vērtējumu nevar balstīt uz pieņēmumiem vai citu informāciju, ko nav iespējams pārbaudīt, vai kas neattiecas uz konkrēto projekta iesniegumu. Tomēr, ja vērtētāja rīcībā ir kāda informācija, kas var ietekmēt projekta vērtējumu, jānorāda konkrēti fakti un informācijas avoti, kas pamato un pierāda vērtētāja sniegto informāciju.
- 3. Vērtējot projekta iesniegumu, jāpievērš uzmanība projekta iesniegumā sniegtās informācijas saskaņotībai starp visām projekta iesnieguma sadaļām, tās pielikumiem un papildus iesniegtiem dokumentiem, kuros informācija ir minēta. Ja informācija starp projekta iesnieguma sadaļām, tās pielikumiem un papildus iesniegtiem dokumentiem nesaskan, ir jāizvirza nosacījums par papildu skaidrojumu sniegšanu pie attiecīgā kritērija, uz kuru šī neskaidrība ir attiecināma.
- 4. VRG padome aicina visus projekta iesniedzējus prezentēt savu projekta ideju. Prezentācijas laikā sniegto informāciju VRG fiksē protokolā. Protokolā fiksēto informāciju saskaņo ar projekta iesniedzēju. Lēmuma pieņemšanā padome balstās un vērtētāju sniegto informāciju un prezentācijas laikā sniegto informāciju.
* par pārbaudes veikšanu uz vietas vienotās projektu vērtētāji, ja vērtējot projekta iesniegumu nav iespējams gūt pārliecību par projektā paredzētajām darbībām. Pārbaudes veikšana uz vietas tiek fiksēta protokolā.

Interesu konflikta novēršana

Interesu konflikts ir situācija, kurā valsts amatpersona, pildot valsts amatpersonas amata pienākumus, pieņem lēmumu vai piedalās tā pieņemšanā, veic citas ar amatu saistītas darbības, kas ietekmē vai var ietekmēt šīs valsts amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās intereses

Pirms katra projekta iesnieguma vērtēšanas komisijas loceklis aizpilda interešu konflikta novērtēšanas deklarāciju, apstiprinot, ka viņš nav ieinteresēts šī projekta vērtējumā. Vērtēšanas komisijas loceklis vai tā radnieks, vai darījuma partneris negūst finansiālu vai mantisku labumu ne no viena projekta tā apstiprināšanas gadījumā.

Interesu konflikta novēršanas deklarāciju aizpilda visas personas, kas no Ludzas rajona partnerības puses ir iesaistītas projektu vērtēšanā – lēmēj institūcijas, izpildinstitūcijas pārstāvji, darbinieki un persona, kas sagatavo sēdes protokolu.

Tie projektu vērtēšanas komisijas locekļi, kas ir ieinteresēti kāda projekta vērtējumā, attiecīgā rīcībā, kurā iesniegts projekta iesniegums, vērtēšanā nepiedalās.

4.4. Stratēģijas īstenošanas uzraudzība un novērtēšana

SVVA stratēģijas uzraudzības procesu organizē Partnerības administratīvais vadītājs. Uzraudzības veikšanas procesā tiek sekots noteikto kritēriju atbilstībai, rādītāju sasniegšanai u.c. nepieciešamo prasību ievērošanai un SVVA stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanai.

SVVA stratēģijas novērtēšanai tiks izmantoti kvantitatīvie un rezultatīvie rādītāji. Administratīvais vadītājs nodrošina datu apkopojumu.

SVVA stratēģijas ieviešana un uzraudzība tiek veikta sadarbībā ar Lauku atbalsta dienestu.

Vismaz 2 reizes plānošanas periodā – 2025.gadā un stratēģijas ieviešanas noslēgumā – tiks veikta paplašināta teritorijas attīstības analīze un izvērtēta stratēģijas ietekme uz teritorijas attīstību.

Administratīvais vadītājs nodrošina:

- ✓ Pēc katra projektu konkursa rezultātu apstiprināšanas – projektu pieteikumos norādīto sasniedzamo mērķu un rezultātu apkopojuma sagatavošanu;
- ✓ Veikta projekta uzraudzību, nodrošinot, ka katrs projekta īstenotājs tiek apmeklēts vismaz vienu reizi. Pārbaudes laikā sagatavots uzraudzības ziņojums;
- ✓ Sagatavota un izplatīta aktuālā informācija par biedrības darbību, LEADER projektiem mājas lapā, sociālajos tīklos un citur;
- ✓ Regulāri ziņots Padomei par stratēģijā sasniegtiem kvantitatīviem un rezultatīviem rādītājiem un par nepieciešamām darbībām stratēģijas sekmīgai īstenošanai;
- ✓ Sagatavotas preses relīzes vietējiem laikrakstiem.

Padomes pienākumi, lai nodrošinātu stratēģijas uzraudzību un novērtēšanu:

- ✓ Regulāra padomes sēžu apmeklēšana, iepazīšanās ar aktuālo informāciju;
- ✓ Ieteikumu sniegšana uzraudzības procesa pilnveidošanā;
- ✓ Partnerības interešu pārstāvība valsts un pašvaldību institūcijās, tiesā, visa veida uzņēmumos, uzņēmēj sabiedrībās un organizācijās LR un ārvalstīs;
- ✓ Informācijas sniegšana par Partnerības darbības teritorijas projektu ieviešanas gaitu.

Stratēģija tiks īstenota atklātu projektu konkursu veidā, biedrība izsludinās projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas atbilstoši Rīcības plānam, par ko atbildīgs administratīvais vadītājs. Pēc saskaņošanas ar LAD Partnerības mājas lapā tiks ievietota informācija par projektu iesniegumu pieņemšanu atbilstoši vietējās attīstības stratēģijai.

Projektu vērtēšanu nodrošina vērtēšanas komisija saskaņā ar tās darbības nolikumu. Padome atbildīga par stratēģijas izstrādi un ieviešanu, t.sk. lēmumu pieņemšanu un par projektu atbilstību stratēģijai. Pēc projektu izvērtēšanas un lēmumu pieņemšanas administratīvais vadītājs apkopo rezultātus protokolā un sagatavo lēmumu.

Projektu realizācijas procesā biedrība sniedz atbalsta saņēmējam nodrošinot nepieciešamo informāciju. Pēc projekta realizācijas likumdošanā paredzēto laiku biedrība veic projektu uzraudzību. Partnerība nodrošina projektu īstenošanas uzraudzību ne mazāk kā vienu reizi katram projektam uzraudzības laikā līdz sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas īstenošanai piešķirtā publiskā finansējuma izlietojumam. Informāciju par realizētiem projektiem un sasniegto rādītāju izpildi nodrošina administratīvais vadītājs, kas sniedz atskaiti biedrības padomei par stratēģijas īstenošanas rezultātiem.

Līdzīgi kā stratēģijas izstrādes procesā, tāpat arī pēc stratēģijas apstiprināšanas Partnerība organizē publicitātes jeb iedzīvotāju informēšanas pasākumus par normatīvo regulējumu prasībām attiecībā uz finansējuma saņemšanas kārtību un izskaidro stratēģijas būtību un attīstības virzienus.

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

Vienlaicīgi ar informēšanas pasākumu organizēšanu tiek stiprināta dažādu mērķgrupu (jaunieši, tūrisma pakalpojumu sniedzēji, uzņēmēji, mājrāzotāji) zināšanu kapacitāte savā nozarē, veicot dažādas apmācības, lai teritorijā realizētie projekti būtu ar augstu ilgtspējas koeficientu. Par šīm darbībām atbildīga valde, administratīvais vadītājs.

Partnerības padome, administratīvais vadītājs, padomes locekļi regulāri papildina nepieciešamās zināšanas, kas nepieciešamas teritorijas attīstībai (semināri, pieredzes apmaiņa u.c.), tādējādi stiprinot biedrības iekšējo resursu kapacitāti. Biedrība stratēģijas īstenošanas laikā veic publicitātes pasākumus mājas lapā, sociālos tīklos, novadu vietējos laikrakstos.

Stratēģijas īstenošanas organizāciju biedrība veic ar biedrībā esošiem tehniskiem (dators, mēbeles u.c.) un sakaru līdzekļiem (tālrunis, internets). Biedrībai ir biroja telpas, kur tā veic ikdienas darbu un iedzīvotāju pieņemšanu likumdošanā noteiktajā kārtībā.

4.5 Stratēģijas īstenošanas organizācija

Partnerība SVVA stratēģijas īstenošanai saņem ELFLA atbalstu KLP SP 2023.- 2027.gadam intervencē LA19 "Darbību īstenošana saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana" savas darbības nodrošināšanai, vietējās attīstības stratēģijas iedzīvināšanas pārvaldībai, uzraudzībai un novērtēšanai, tostarp teritorijas aktivizēšanai un publicitātes pasākumiem, novirza 17 % no SVVA stratēģijas īstenošanai piešķirtā publiskā finansējuma. VRG atbalstam tiks piemērots vienotas likmes finansējums izmaksām, kas nav personāla izmaksas, saskaņā ar Vispārējās regulas Nr.2021/1060 56.panta 1.punktu – vienota likme 40 % no atbilstīgajām tiešajām personāla izmaksām var izmantot, lai segtu darbības atlikušās atbilstīgās izmaksas. Atbalsta intensitāte 100%. Īpaša uzmanība tiek pievērsta sabiedrības aktivizēšanai un kapacitātes veidošanai ar nolūku veicināt informācijas apmaiņu starp iesaistītajām un ieinteresētajām personām, vietējās sabiedrības iesaisti un sadarbību vietējās attīstības procesiem nozīmīgu jautājumu risināšanā, pieredzes apmaiņu, nepieciešamo zināšanu iegūšanu un citus resursus, veiksmīgai vietējās attīstības stratēģijas īstenošanai, tāpat arī tiek sniegts atbalsts potenciālajiem atbalsta saņēmējiem projektu ideju radīšanā, projektu izstrādāšanā un projektu iesniegumu sagatavošanā un projekta iesnieguma aizpildīšanā, tādā veidā uzlabojot projektu kvalitāti, kā arī sniedzot atbalstu projekta īstenošanas un uzraudzības laikā. Partnerības SVVA stratēģijas ieviešanā galvenās iesaistītās institūcijas ir Kopsapulce, Padome (Pielikums Nr.1), biedrības valde (tās sastāvā administratīvais vadītājs, pienākumi atbilstoši likumdošanai), projektu vērtēšanas komisija (nolikums par tās darbību). Augstākais lēmējorgāns ir biedru sapulce, SVVA stratēģijas īstenošanā tieši neiesaistās, bet apstiprina padomi. Padome (lēmēj institūcija) iesaistās, pieņemot lēmumus saistībā ar SVVA stratēģiju un tās grozījumiem, vērtēšanas komisiju. Projektu vērtēšanas komisija izvērtē projektus un iesaistās tieši Partnerības administratīvais vadītājs un SVVA stratēģijas īstenošanā iesaistītie partnerības darbinieki, kas piesaistīti atbilstoši budžeta iespējām, izstrādā SVVA stratēģiju, organizē tās īstenošanu un nodrošina aktivizēšanas procesu Partnerības darbības teritorijā. Partnerības administrācijai ir lielākā atbildība SVVA stratēģijas īstenošanā. Partnerības darbības nodrošināšanā būtiski ir izvērtēt, kādi cilvēkresursi ir nepieciešami, iesaistīto personu atbildība, paredzētais budžets administratīviem izdevumiem, darbības virzieni, lai sasniegtu augstu efektivitāti. Partnerības darbības efektivitāte ir viena no LEADER pievienotās vērtības raksturojošām komponentēm.

5. Finansējuma sadales plāns

Nr. p.k.	Mērķis	Kopējās Lauksaimniecības politikas Stratēģiskā plāna intervence	
		atbalsta apmērs (% pret kopējo atbalstu)	atbalsta apmērs (EUR)*
1.	M1.Uzņēmējdarbības attīstība, veicinot stabilu vietējo ekonomiku	50	865 222.79
2.	M2. Kopienų spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas, t.sk. Sadarbības aktivitātes	50 (t.sk. 5% sadarbības aktivitātēm)	865 222.78 43261,14
Kopā		100.00	1730445.57
t. sk. uzņēmējdarbības attīstībai ne mazāk kā		50.00	

Dokumenta apstiprinājums

Vārds	Uzvārds	Amats	Paraksts	Datums	Pamatojums
Sandra	Palma	Administratīvā vadītāja		12.07.2023	2023.gada 11.jūlija padomes lēmums
				29.11.2023	2023.gada 29.novembra padomes lēmums

PIELIKUMI

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

Reģ.Nr.40008104482, Juridiskā adrese: Zaļās eglītes, Malnavas pagasts, Ludzas novads, LV- 5717,
Biroja adrese: Tālavijas 16, Ludza, Ludzas novads, LV-5701

Biedrības „Ludzas rajona partnerība” ELFLA padomes nolikums

1. Padomes darbības joma

ELFLA Padome darbojās saskaņā ar Kopējās lauksaimniecības politikas uzstādītajiem LEADER pieejas ieviešanas nosacījumiem un risina ar šā dokumenta darbības jomu saistītus jautājumus biedrības „Ludzas rajona partnerība” (turpmāk „Biedrība”) darbības teritorijā.

2. Padomes pakļautība

ELFLA Padome ir tieši pakļauta Biedrības Kopsapulcei.

3. Padomes darbības pamatojums

ELFLA Padome darbojas atbilstoši Biedrības statūtos un šajā Nolikumā noteiktajai kārtībai. Padome pati sadala savus pienākumus Padomes locekļu starpā.

4. Padomes locekļu skaits

4.1. Par ELFLA Padomes locekli var kļūt Biedrības biedrs (juridiska vai fiziska persona), kas kandidē kļūt par ELFLA Padomes locekli un kas tiek ievēlēts ar balsu vairākumu.

4.2. ELFLA Padomē ievēl ne vairāk kā 15 locekļus, kas tiek ievēlēti Kopsapulcē.

4.3. ELFLA Padomes locekļu skaits, kas pārstāv valsts vai pašvaldības iestādes, nedrīkst pārsniegt 50% no kopējā ELFLA Padomes locekļu skaita.

5. Padomes darbības ietvaros risināmie jautājumi

ELFLA Padome savas darbības jomas ietvaros risina sekojošus jautājumus:

5.1. lemj jautājumu par mērķprogrammu veidošanu un to līdzekļu izlietošanu;

5.2. nodrošina Kopsapulču lēmumu izpildi;

5.3. izstrādā un apstiprina Biedrības stratēģijas;

5.4. No padomes locekļiem izvēl padomes priekšsēdētāju. Nepieciešamības gadījumā padomes priekšsēdētāja vietnieku.

5.5. balstoties uz Biedrības izstrādāto stratēģiju un to īstenošanai piesaistīto resursu fonda ietvaros, izskata un izvērtē projektu pieteikumus un pieņem lēmumus par pieteikumu apstiprināšanu vai par atteikumu piešķirt finansējumu projektu īstenošanai, izskata pieteicēju pārsūdzības Pirms katras projektu kārtas izvērtēšanas visi Padomes locekļi aizpilda interešu deklarāciju. Interešu konflikta gadījumā Padomes loceklis kārtas vērtēšanā tālāk nepiedalās.

5.6. Pārsūdzību pieteicēji iesniedz Padomes priekšsēdētājam. Interešu konflikta gadījumā Padomes priekšsēdētāja vietniekam.

5.7. nodrošina resursu fonda izlietojuma monitoringu un sastāda ziņojumu par fonda izlietojumu un sasniegtajiem rezultātiem;

5.8. nodrošina teritorijas interešu aizstāvību un lobēšanu reģionālā un nacionālā līmeņa institūcijās;

5.9. apstiprina Biedrības darbības plānu un budžetu;

5.10. izskata priekšlikumus par izmaiņām Biedrības darbībā;

5.11 pēc nepieciešamības organizē darba grupu darbu;

5.12. uzņem Biedrības biedrus;

5.13. nosaka iestāšanās un biedru naudas apjomu un lemj par biedru atbrīvošanu no biedra naudas samaksas pilnībā vai daļēji;

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

5.14. risina citus ar Biedrības stratēģijas sagatavošanu, ieviešanu un uzraudzību saistītus jautājumus, kā arī risina ar Biedrības darbības teritorijas lauku attīstību saistītus jautājumus.

6. ELFLA projektu vērtēšana

ELFLA Padome nodrošina ELFLA projektu vērtēšanu. ELFLA Padome ir tiesīga izveidot atsevišķu ELFLA projektu vērtēšanas komisiju, iepriekš ELFLA Padomes sēdē apstiprinot ELFLA projektu vērtēšanas komisijas Nolikumu.

7. ELFLA projektu uzraudzība.

ELFLA Padome nodrošina ELFLA projektu uzraudzību. Ne mazāk kā vienu reizi projekta uzraudzības periodā tiek veikta uzraudzība izbraucot uz projekta realizācijas vietu un aizpildīts protokols.

Foto vai kolāža

Projekta nosaukums, identifikācijas Nr.	
Īstenošanas vieta, laiks	
Mērķis	
Galvenās aktivitātes	
Rezultatīvie rādītāji	
Budžets (EUR) t.sk.: ELFLA finansējums (EUR) Cits līdzfinansējums (EUR)	
Projekta iesniedzējs, Kontaktinformācija	

Iedzīvotāju skaits Partnerības darbības teritorijā 2023. gadā(avots: <https://data.stat.gov.lv:443/sq/16991>)

		2023		Kopā
		Vīrieši	Sievietes	
LV0037200 ..Kārsava (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	831	1003	1834
	0–6 gadi	50	59	109
	7–14 gadi	69	86	155
	15–24 gadi	124	88	212
	25–34 gadi	110	96	206
	35–44 gadi	114	108	222
	45–54 gadi	115	145	260
	55–64 gadi	138	141	279
	65 gadi un vairāk	111	280	391
LV0037210 ..Ludza (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	3312	4218	7530
	0–6 gadi	210	194	404
	7–14 gadi	276	280	556
	15–24 gadi	351	361	712
	25–34 gadi	393	386	779
	35–44 gadi	514	473	987
	45–54 gadi	529	601	1130
	55–64 gadi	517	690	1207
	65 gadi un vairāk	522	1233	1755
LV0037220 ..Zilupe (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	608	724	1332
	0–6 gadi	26	26	52
	7–14 gadi	48	39	87
	15–24 gadi	75	69	144
	25–34 gadi	80	60	140
	35–44 gadi	74	71	145
	45–54 gadi	107	119	226
	55–64 gadi	85	119	204
	65 gadi un vairāk	113	221	334
LV0037400 ..Blontu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	167	173	340
	0–6 gadi	18	15	33
	7–14 gadi	17	19	36
	15–24 gadi	10	16	26
	25–34 gadi	23	21	44

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

	35–44 gadi	23	12	35
	45–54 gadi	22	22	44
	55–64 gadi	27	27	54
	65 gadi un vairāk	27	41	68
LV0037410 ..Briģu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	213	232	445
	0–6 gadi	12	13	25
	7–14 gadi	15	14	29
	15–24 gadi	24	17	41
	25–34 gadi	27	21	48
	35–44 gadi	27	25	52
	45–54 gadi	43	39	82
	55–64 gadi	30	45	75
	65 gadi un vairāk	35	58	93
LV0037420 ..Ciblas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	267	299	566
	0–6 gadi	9	12	21
	7–14 gadi	21	19	40
	15–24 gadi	30	31	61
	25–34 gadi	43	28	71
	35–44 gadi	30	30	60
	45–54 gadi	48	40	88
	55–64 gadi	52	61	113
	65 gadi un vairāk	34	78	112
LV0037430 ..Cirmas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	280	295	575
	0–6 gadi	12	10	22
	7–14 gadi	17	21	38
	15–24 gadi	23	18	41
	25–34 gadi	42	18	60
	35–44 gadi	27	25	52
	45–54 gadi	37	50	87
	55–64 gadi	69	47	116
	65 gadi un vairāk	53	106	159
LV0037440 ..Goliševas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	141	148	289
	0–6 gadi	5	5	10
	7–14 gadi	8	11	19
	15–24 gadi	8	11	19
	25–34 gadi	18	15	33
	35–44 gadi	24	12	36
	45–54 gadi	32	22	54
	55–64 gadi	33	33	66

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

	65 gadi un vairāk	13	39	52
LV0037450 ..Isnaudas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	427	388	815
	0–6 gadi	16	16	32
	7–14 gadi	34	36	70
	15–24 gadi	47	37	84
	25–34 gadi	50	35	85
	35–44 gadi	70	43	113
	45–54 gadi	77	61	138
	55–64 gadi	72	61	133
	65 gadi un vairāk	61	99	160
LV0037460 ..Istras pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	187	212	399
	0–6 gadi	5	6	11
	7–14 gadi	7	9	16
	15–24 gadi	19	13	32
	25–34 gadi	20	19	39
	35–44 gadi	31	18	49
	45–54 gadi	30	25	55
	55–64 gadi	42	39	81
	65 gadi un vairāk	33	83	116
LV0037470 ..Lauderu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	106	114	220
	0–6 gadi	6	1	7
	7–14 gadi	7	5	12
	15–24 gadi	15	15	30
	25–34 gadi	15	7	22
	35–44 gadi	11	4	15
	45–54 gadi	19	21	40
	55–64 gadi	16	21	37
	65 gadi un vairāk	17	40	57
LV0037480 ..Līdumnieku pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	109	107	216
	0–6 gadi	3	4	7
	7–14 gadi	2	8	10
	15–24 gadi	6	10	16
	25–34 gadi	17	9	26
	35–44 gadi	12	10	22
	45–54 gadi	30	15	45
	55–64 gadi	15	16	31
	65 gadi un vairāk	24	35	59
LV0037490 ..Malnavas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	458	522	980

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

	0–6 gadi	26	27	53
	7–14 gadi	33	30	63
	15–24 gadi	40	48	88
	25–34 gadi	61	46	107
	35–44 gadi	51	47	98
	45–54 gadi	74	67	141
	55–64 gadi	84	89	173
	65 gadi un vairāk	89	168	257
LV0037500 ..Mežvidu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	356	348	704
	0–6 gadi	17	16	33
	7–14 gadi	24	23	47
	15–24 gadi	36	34	70
	25–34 gadi	47	32	79
	35–44 gadi	45	27	72
	45–54 gadi	57	65	122
	55–64 gadi	81	68	149
	65 gadi un vairāk	49	83	132
LV0037510 ..Mērdzenes pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	245	272	517
	0–6 gadi	13	15	28
	7–14 gadi	15	21	36
	15–24 gadi	16	26	42
	25–34 gadi	44	24	68
	35–44 gadi	34	28	62
	45–54 gadi	38	33	71
	55–64 gadi	51	44	95
	65 gadi un vairāk	34	81	115
LV0037520 ..Nirzas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	154	140	294
	0–6 gadi	8	1	9
	7–14 gadi	7	3	10
	15–24 gadi	14	13	27
	25–34 gadi	19	9	28
	35–44 gadi	16	8	24
	45–54 gadi	21	28	49
	55–64 gadi	37	25	62
	65 gadi un vairāk	32	53	85
LV0037530 ..Ņukšu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	179	179	358
	0–6 gadi	6	12	18
	7–14 gadi	17	17	34
	15–24 gadi	13	15	28

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

	25–34 gadi	19	18	37
	35–44 gadi	27	15	42
	45–54 gadi	26	16	42
	55–64 gadi	38	32	70
	65 gadi un vairāk	33	54	87
LV0037540 ..Pasienes pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	211	211	422
	0–6 gadi	8	6	14
	7–14 gadi	16	7	23
	15–24 gadi	20	26	46
	25–34 gadi	37	24	61
	35–44 gadi	27	23	50
	45–54 gadi	32	33	65
	55–64 gadi	36	36	72
	65 gadi un vairāk	35	56	91
LV0037550 ..Pildas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	213	225	438
	0–6 gadi	9	13	22
	7–14 gadi	14	16	30
	15–24 gadi	24	23	47
	25–34 gadi	34	18	52
	35–44 gadi	17	16	33
	45–54 gadi	39	37	76
	55–64 gadi	45	34	79
	65 gadi un vairāk	31	68	99
LV0037560 ..Pureņu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	139	123	262
	0–6 gadi	6	3	9
	7–14 gadi	5	3	8
	15–24 gadi	11	8	19
	25–34 gadi	16	8	24
	35–44 gadi	20	12	32
	45–54 gadi	18	19	37
	55–64 gadi	32	29	61
	65 gadi un vairāk	31	41	72
LV0037570 ..Pušmucovas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	224	222	446
	0–6 gadi	12	10	22
	7–14 gadi	19	12	31
	15–24 gadi	19	15	34
	25–34 gadi	33	26	59
	35–44 gadi	37	23	60
	45–54 gadi	29	26	55
	55–64 gadi	42	39	81

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

	65 gadi un vairāk	33	71	104
LV0037580 ..Rundēnu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	172	158	330
	0–6 gadi	7	2	9
	7–14 gadi	8	4	12
	15–24 gadi	11	14	25
	25–34 gadi	11	13	24
	35–44 gadi	17	11	28
	45–54 gadi	28	16	44
	55–64 gadi	51	38	89
	65 gadi un vairāk	39	60	99
LV0037590 ..Salnavas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	280	268	548
	0–6 gadi	16	10	26
	7–14 gadi	12	18	30
	15–24 gadi	41	26	67
	25–34 gadi	45	23	68
	35–44 gadi	36	21	57
	45–54 gadi	41	46	87
	55–64 gadi	44	43	87
	65 gadi un vairāk	45	81	126
LV0037600 ..Zaļesjes pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	252	196	448
	0–6 gadi	7	3	10
	7–14 gadi	17	8	25
	15–24 gadi	29	22	51
	25–34 gadi	29	19	48
	35–44 gadi	33	20	53
	45–54 gadi	50	32	82
	55–64 gadi	38	27	65
	65 gadi un vairāk	49	65	114
LV0037610 ..Zvirgzdenes pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Pavisam	270	280	550
	0–6 gadi	11	7	18
	7–14 gadi	16	24	40
	15–24 gadi	23	17	40
	25–34 gadi	41	33	74
	35–44 gadi	42	23	65
	45–54 gadi	41	43	84
	55–64 gadi	46	62	108
	65 gadi un vairāk	50	71	121
Kopā				20858

Nodarbinātie iedzīvotāji 15 un vairāk gadu vecumā pēc nodarbinātības statusa un dzimuma reģionos, pilsētās, novados un pagastos gada sākumā (pēc administratīvi teritoriālās reformas 2021. gadā)

(avots: <https://data.stat.gov.lv:443/sq/17001>)

		2022		Kopā
		Vīrieši	Sievietes	
Ludzas novads (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	4126	4455	8581
	Darbinieki (darba ņēmēji)	3417	3724	7141
	Darba devēji	70	56	126
	Pašnodarbinātie	639	675	1314
..Kārsava (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	341	380	721
	Darbinieki (darba ņēmēji)	314	346	660
	Darba devēji	2	6	8
	Pašnodarbinātie	25	28	53
..Ludza (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	1310	1673	2983
	Darbinieki (darba ņēmēji)	1180	1472	2652
	Darba devēji	28	28	56
	Pašnodarbinātie	102	173	275
..Zilupe (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	216	268	484
	Darbinieki (darba ņēmēji)	192	245	437
	Darba devēji	3	2	5
	Pašnodarbinātie	21	21	42
..Blontu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	81	77	158
	Darbinieki (darba ņēmēji)	65	64	129
	Darba devēji	0	2	2
	Pašnodarbinātie	16	11	27
..Brīgu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	71	81	152
	Darbinieki (darba ņēmēji)	50	62	112
	Darba devēji	0	1	1
	Pašnodarbinātie	21	18	39
..Ciblas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	124	154	278
	Darbinieki (darba ņēmēji)	100	130	230
	Darba devēji	2	1	3
	Pašnodarbinātie	22	23	45

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

..Cirmas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	126	90	216
	Darbinieki (darbaņēmēji)	106	71	177
	Darba devēji	2	2	4
	Pašnodarbinātie	18	17	35
..Goliševas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	47	39	86
	Darbinieki (darbaņēmēji)	35	29	64
	Darba devēji	0	0	0
	Pašnodarbinātie	12	10	22
..Isnaudas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	192	168	360
	Darbinieki (darbaņēmēji)	157	137	294
	Darba devēji	1	1	2
	Pašnodarbinātie	34	30	64
..Istras pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	81	63	144
	Darbinieki (darbaņēmēji)	58	49	107
	Darba devēji	3	1	4
	Pašnodarbinātie	20	13	33
..Lauderu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	39	40	79
	Darbinieki (darbaņēmēji)	25	29	54
	Darba devēji	0	0	0
	Pašnodarbinātie	14	11	25
..Līdumnieku pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	58	36	94
	Darbinieki (darbaņēmēji)	47	25	72
	Darba devēji	1	0	1
	Pašnodarbinātie	10	11	21
..Malnavas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	210	234	444
	Darbinieki (darbaņēmēji)	159	190	349
	Darba devēji	3	4	7
	Pašnodarbinātie	48	40	88
..Mežvidu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	175	163	338
	Darbinieki (darbaņēmēji)	135	133	268
	Darba devēji	4	0	4
	Pašnodarbinātie	36	30	66
..Mērdzenes pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	131	124	255
	Darbinieki (darbaņēmēji)	112	101	213
	Darba devēji	4	0	4

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

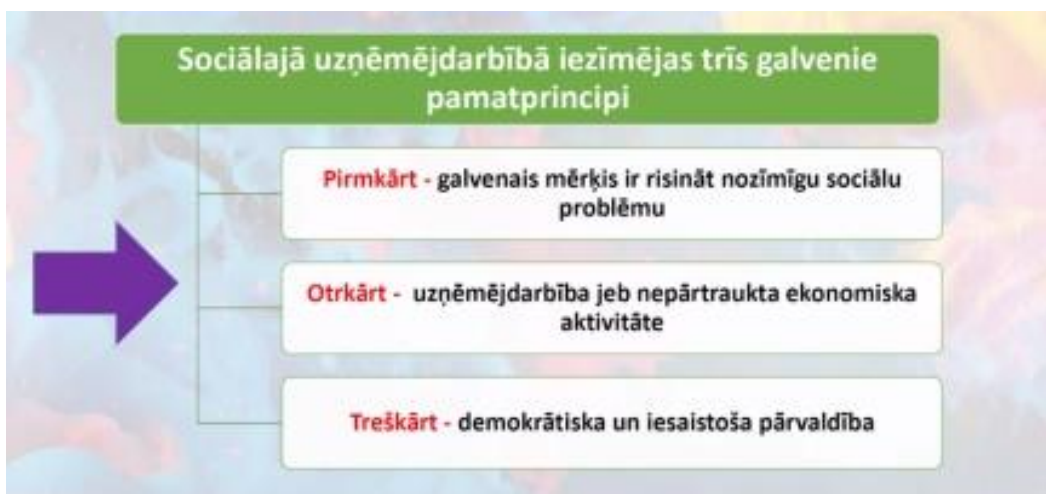
	Pašnodarbinātie	15	23	38
..Nirzas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	73	76	149
	Darbinieki (darbaņēmēji)	51	53	104
	Darba devēji	2	0	2
	Pašnodarbinātie	20	23	43
..Ņukšu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	77	66	143
	Darbinieki (darbaņēmēji)	57	49	106
	Darba devēji	2	0	2
	Pašnodarbinātie	18	17	35
..Pasienes pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	86	89	175
	Darbinieki (darbaņēmēji)	51	73	124
	Darba devēji	1	0	1
	Pašnodarbinātie	34	16	50
..Pildas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	99	97	196
	Darbinieki (darbaņēmēji)	80	77	157
	Darba devēji	2	0	2
	Pašnodarbinātie	17	20	37
..Pureņu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	58	63	121
	Darbinieki (darbaņēmēji)	38	41	79
	Darba devēji	1	0	1
	Pašnodarbinātie	19	22	41
..Pušmucovas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	111	98	209
	Darbinieki (darbaņēmēji)	90	73	163
	Darba devēji	3	1	4
	Pašnodarbinātie	18	24	42
..Rundēnu pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	72	65	137
	Darbinieki (darbaņēmēji)	47	38	85
	Darba devēji	1	1	2
	Pašnodarbinātie	24	26	50
..Salnavas pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	122	117	239
	Darbinieki (darbaņēmēji)	100	90	190
	Darba devēji	2	2	4
	Pašnodarbinātie	20	25	45
..Zaļesjes pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	100	73	173
	Darbinieki (darbaņēmēji)	67	55	122

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

	Darba devēji	1	1	2
	Pašnodarbinātie	32	17	49
..Zvirgzdenes pagasts (pēc ATR 2021. gadā)	Nodarbinātie	126	121	247
	Darbinieki (darbaņēmēji)	101	92	193
	Darba devēji	2	3	5
	Pašnodarbinātie	23	26	49

Sociālā uzņēmējdarbība

Seminārs “Pašvaldību rīki sociālās uzņēmējdarbības attīstībā” 09.05.2023. ZOOM tiešsaistes platforma, lektors: Dr.oec.profesore Rosita Zvirgzdiņa, organizators: Latgales plānošanas reģions

Sociālie uzņēmumi <https://socuznemumi.lv/> <https://socuznemumi.lv/>

Latvijas sociālās uzņēmējdarbības asociācija : <https://sua.lv/kas-ir-sociala-uznemejdarbiba/>

Vajadzību apkopojums (Stratēģijas 2023.-2027. gadam sagatavošanas semināri).

Iedzīvotāju vajadzības regulāri apkopo un publicē aktīvās kopienas

<https://www.ludzaspartneriba.lv/aktivas-kopienas>

Projektu rindošanā tiek piešķirti papildus punkti projektam, kas risina konkrētu vajadzību konkrētā teritorijā (Ludzas rajona VRG projektu vērtēšanas kritēriju nolikums).

Jaunieši lūdz futbola laukuma nožogojumu un 3-4 āra trenāžierus. Pontoni, laipas Cirmas ezera pludmalē.

Inventāra - tautu tērpi - atbalsts.

Brīvā laika pavadīšanas vietu sakārtošana - sporta laukumi un rotaļu laukumi.

Mājas kafejnīcas.

Trenažieru zāle cilvēkiem ar invaliditāt.

Navigācijas sistēmu apkalpošana.

Veselības taku, veselības uzlabošanas pakalpojumu aprīkojuma, pasākumu izveide.

Bērnu rotaļu laukums Blontos un rekreācijas zonas ierīkošana pie ūdenskrātuves.

Trūkst autoservisu.

Reliģiskā infrastruktūra, krucifiksu atjaunošana.

Degradēto teritoriju sakārtošana, piemēram, sabiedrības vajadzībām un uzņēmējdarbībai.

Salnavas pagasta bibliotēkā gribētos realizēt kādas radošas meistarklases, kuras būtu noderīgas iedzīvotājiem, ja ne tik noderīgas, tad tādas, kuras liek atslēgties no ikdienas, piemēram, šobrīd ļoti populāras ir dažādu lielformātu ziedu veidošanas meistarklases.

Nirzas ezera pludmales sakārtošana.

Ierakstu studijas - ne pakalpojums.

Lucmuižā vajag autobusa pieturas nojumi.

Publisko atpūtas vietu sakārtošana un pilnveidošana pie ezeriem pa visu novadu.

Uzņēmējdarbības parku izveidošana, kopīgas birojs uzņēmējiem, bet katram ražotājam savs atsevišķs bokss (telpa).

Šņitkas otra posma sakārtošana.

Dīķa Lucmuižas centrā sakārtošana.

Eversmuižas takas labiekārtošana.

Ekrāns Ludzā.

Liels ekrāns (kuru var piekārt uz daudzdzīvokļu mājas balkoniem) filmu, tiešraides skatīšanai.

Cilvēku ar invaliditāti nodarbināšana, Sociālā nodarbinātība.

Slēgto skolu izmantošana dažādām aktivitātēm, biedrības.

Isnaudas pagastā Martišu ciemā vajag autobusa pieturas nojumi.

Slēgto skolu izmantošana dažādām aktivitātēm, uzņēmējdarbība.

Malnavas muižas parka labiekārtošana-modernizācija, sakopšanas un kultūrvēsturisko objektu sakopšana un aktualizācija.

Malkas, granulu un cita kurināmā ražošana.

Elektriķa, santehniķa, skurteņslauķa pakalpojumi.

NVA darbinieka pakalpojumi vismaz Kārsavā, lai cilvēkiem tik tālu nebūtu jābrauc.

Kooperēšanās kopīgām uzglabāšanas telpām.

Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, lai jaunieši neaizbrauc no teritorijas.

Tūrisma pakalpojumu dažādošana.

Vitāli svarīgs Kārsavas attīstības faktors ir ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits pilsētā un tās apkārtnē. Abilstoši pastāvošajām darba tirgus tendencēm, Kārsavā nepieciešams izveidot atbalsta apstākļus un infrastruktūru uzņēmējiem un darba ņēmējiem, kas veic attālināto darbu,

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

lai par savu dzīves un darba vietu viņi izvēlētos Kārsavu. Tas veicinātu gan paliekošo, gan atgriezušos cilvēku skaitu.

Aizvērtu skolu tālākas izmantošanas iespējas un naudas līdzekļu piesaiste.

Ražošanas attīstība, darba vietu izveide, paaudžu nomaīņa. Ekonomikas dažādošana mazajām lauku saimniecībām, kas nodarbojas ar primāro ražošanu- attīstīt pārstrādi, pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem, tajā skaitā tūrisma pakalpojumus.

Veselības pakalpojumu nodrošināšana- ārstu prakses, zobārsti, rehabilitologi.

Attīstīt pamatpakalpojumus lauku teritorijā izglītības, sociālās vai veselības jomā.

Izveidot privātajās izglītības (t.sk.ārpusskolas) iestādes, sociālās aprūpes iestādes un pensionātus,attīstīt medicīnisko pakalpojumus.

Automazgātuve Zilupē, inovatīvi tūrisma projekti (viesu uzņemšana, nakšņošana), kempingi, telšu vietas, tūristiem- velokartingu noma u c. (riteņu, skrituļslidu), pirts pakalpojumi Zilupē, Tautas namā aprīkojums- projektors, ekrāns, interneta publiskā pieeja, publiskās pludmales labiekārtošana pie Zilupes upes, fitnesa pakalpojumi.

Kārsavā sporta klubi (Cīņu veidi zēniem), Grāmatu izdošana, Kultūrvēstures saglabāšana, Pirts, SPA, Senioru atbalsts pārvadājumos (loģistika), Labiekārtošanas darbi pie pareizticīgo baznīcas draudzes, darbi pie pareizticīgo baznīcas saglabāšanas, Kārsavas kultūras nama Kino telpu aprīkošana jauniešu aktivitātēm, Pasaku takas "Rausītis" izveide, apmācības senioriem, Moderns bērnu laukums pie estrādes, svešvalodu apguve, autoostas labiekārtošana, kafējnīcas izveide (suši, kebabs), veco ļaužu klubīšs, bibliotēkas modernizācija.

Publiskā tualete Ludzā.

Cīblā Estrādes labiekārtošana.

Mūzikas instrumentu, akustiskās aparatūras, tērpu iegāde.

Teritorijas labiekārtošana (Kultūras nama pagalmis).

Zemes iegāde (apmēram 10 ha) hipodroma celtniecībai.

Deju kopai "EVERSS" tumbiņas iegāde, lai var mēģināt un koncertēt zaļumos.Deju kolektīvam kurpes, vainagiem ziedi (izgatavosim pašas).

Peldvietas izveide Cīblā.

Publiskā bērnu rotaļu laukuma uzlabošana, papildināšana, pielāgojot dažādiem vecumiem

Privātmāju iesaiste Latgales kulinārā mantojuma saglabāšanai, mājas kafējnīcas

Dīķa Cīblas centrā paplašināšana, labiekārtošana, pontona laipas ierīkošana.

Cīblas un Felicianovas degradēto teritoriju sakārtošana.

Sādžu zīmju izveidošana un uzstādīšana.

Sādžu krucifiksu atjaunošana.

Elektro automašīnu uzlādes stacijas izbūve (tūristiem).

Eversmuižas baznīcas apkures renovācija, jumta sakārtošana.

Zirga ratu pajūga iegāde, pakalpojumu dažādošanai tūrismam.

Kompaktdiska izdošana- kultūras vēsturiskā mantojuma saglabāšanai.

Transporta iegāde, lai varētu pārvietot un aprūpēt cilvēkus ar īpašām vajadzībām.

Eversmuižas ēkas renovācija.

Izveidot telpas un iegādāties aprīkojumu šūšanai (lai nodarbinātu cilvēkus ar īpašām vajadzībām).

Aušanas prasmju nodošana nākamajām paaudzēm (kamēr ir meistari).

Dušas/pirts , veļas mazgātavas ierīkošana Cīblas kultūras nama telpās.

Blontos bērnu rotaļu laukuma ierīkošana, pielāgojot dažādiem vecumiem.

Līdumniekos Degradēto teritoriju labiekārtošana.

Tūrisma objektu labiekārtošana.

Sādžu zīmju uzstādīšana.

Speciālā transporta iegāde cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

Autobusa pieturas Līdumnieku centrā sakārtošana.

Telpu izveide šūšanas darbnīcai lai nodarbinātu cilvēkus ar īpašām vajadzībām.

Krucifiksu atjaunošana.

Aizpūres baznīcai grīdas renovācija.

Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

Pušmucovas baznīcas krāsošana, labiekārtošana.

Cīrmas ezera pludmales sakārtošana/labiekārtošana, nomas punkta izveide.

Ceļa Ludza-Zvirgzdene sakārtošana